

Strategische Agenda Kust Noord-Holland

mei 2012

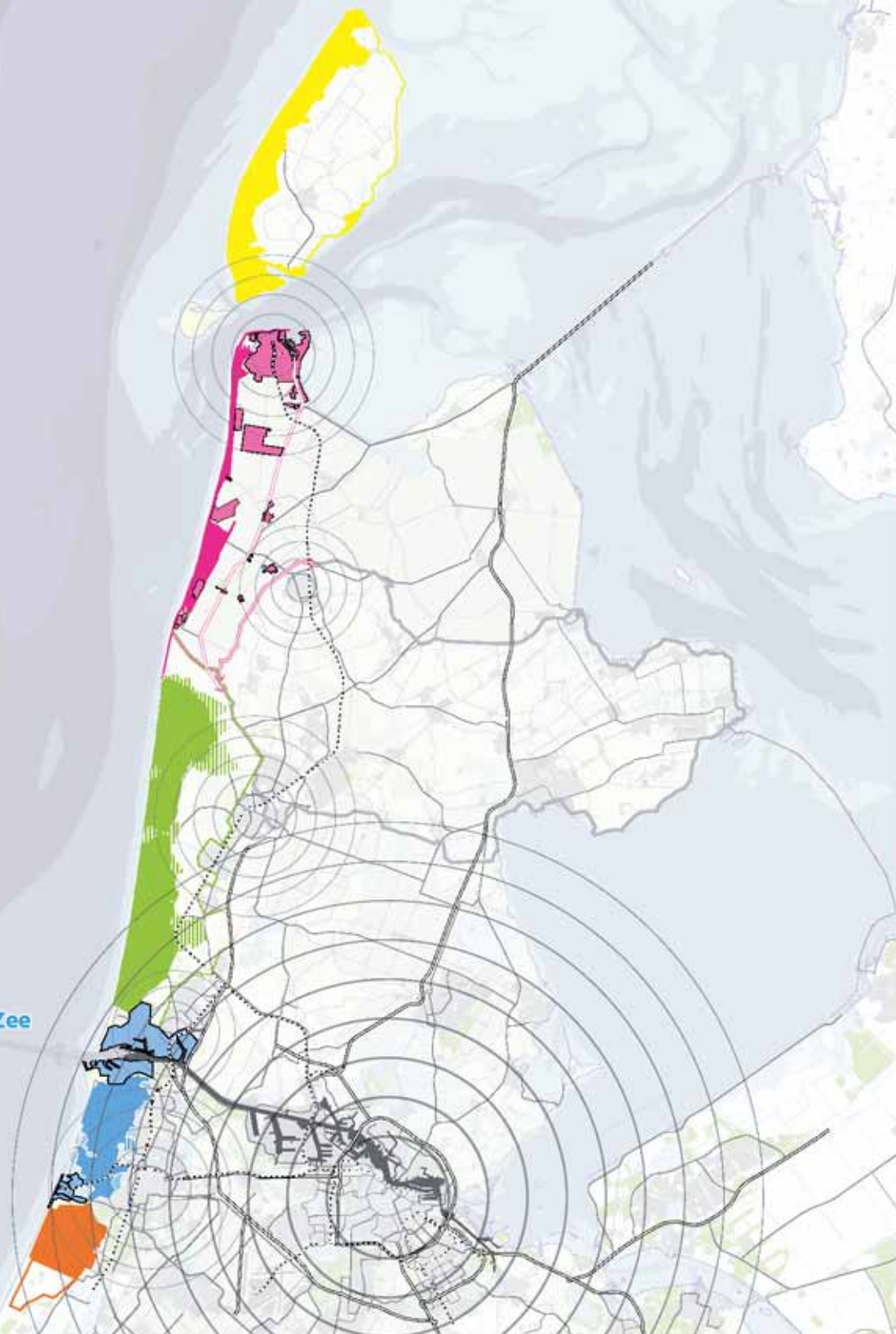
Eiland

Kop

Parkduinen

Metropool aan Zee

Oase

SAMENVATTING

Vijf deelgebieden met verschillende typen opgaven

In de voorliggende Strategische agenda kust zijn van noord naar zuid vijf deelgebieden onderscheiden: Eiland, Kop, Parkduinen, Metropool aan Zee en Oase. Per deelgebied zijn opgaven geformuleerd. Die worden hieronder samengevat en onderscheiden naar wie er primair verantwoordelijk voor is: de regio zelf of rijk en regio samen. Dit heeft te maken met de aard van de opgaven. Ten eerste zijn er ruimtelijk-economische opgaven die niet samenhangen met de kustveiligheid, maar wel van belang zijn voor de toekomst van de kust. Dit zijn opgaven die door de regio zelf opgepakt dienen te worden, door één of meerdere regionale partijen tezamen (provincie, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders en/of private partijen). Ten tweede zijn er ruimtelijk-economische opgaven die wél samen hangen met de toekomstige kustveiligheid. Dit zijn opgaven waarbij de regio mede afhankelijk is van het rijk en die de regio daarom voordraagt voor opname in de Nationale visie kust.

Deze gecombineerde “rijk-regio-opgaven” zijn weer in twee typen onder te verdelen. Het eerste type betreft duidelijk te localiseren, grotere gebiedsontwikkelopgaven waarbij ruimtelijke ontwikkeling en verbetering van de kustveiligheid hand in hand zouden moeten gaan vanwege de maatschappelijke voordelen die dit biedt en uit oogpunt van benutten van kansen. Dit betreft in Noord-Holland drie locaties met een (ver)harde kering. Het probleem is hier vooral het in de tijd op elkaar afstemmen van de ruimtelijke ontwikkeling en het nemen van veiligheidsmaatregelen. Uit de veiligheidsonderzoeken in het kader van Deltaprogramma Kust blijkt dat de veiligheidsopgaven pas rond 2050 gaan spelen. De ruimtelijke opgaven spelen veel eerder of zelfs nu al. Daarnaast spelen in deze gebieden de bekende belemmeringen op het gebied van het multifunctioneel kunnen benutten van keringen en reserveringszones.

Het tweede type betreft meer generieke opgaven/agendapunten voor de gehele zandige kust met als gemeenschappelijk kenmerk het verbeteren van het suppletiebeleid opdat meer zand beschikbaar komt en het beschikbare zand beter wordt verdeeld over enerzijds locaties met een grote behoefte aan zand (de kustplaatsen) en anderzijds locaties met juist een beperkte behoefte aan zand (de natuurgebieden). Om het kustfundament in stand te houden is veel meer zand nodig dan nu jaarlijks gesuppleerd wordt. Ook voor bredere stranden ten behoeve van recreatie en toerisme is meer zand nodig. Omgekeerd moet juist niet te veel gesuppleerd worden daar waar dynamisch kustbeheer mogelijk is. Dit ten behoeve van de natuur en een gevarieerd duinlandschap. Er bestaan verschillende vormen van dynamisch kustbeheer, variërend van lichte vormen van verstuiwing tot het grootschalig laten paraboliseren van duinen, elk met hun eigen zandbehoefte. Het suppleren zou dus – met handhaving van de Basiskustlijn – veel meer dan nu maatwerk moeten worden.

Tenslotte zijn er enkele gecombineerde “rijk-regio-opgaven” die feitelijk bij andere deelprogramma's van het Deltaprogramma thuishoren. Deze noemen we hier ook.

impressie Eiland (boven) en Kop (onder)

Hierna worden de opgaven volgens bovenstaande indeling samengevat, waarbij wordt aangegeven in welk deelgebied ze spelen. Het gaat dus om:

- opgaven voor de regio zelf
- gecombineerde rijk-regio-opgaven, bestaande uit:
 - drie grotere gebiedsontwikkelpojecten
 - generieke agendapunten voor de zandige kust
 - opgaven die meegenomen moeten worden in andere deelprogramma's.

Opgaven voor de regio zelf (niet de kustveiligheid betreffende)

Voor de gehele kust

Identiteit van de kustplaatsen versterken in combinatie met kwaliteitsverbetering en versterking van de vrijetijdseconomie. Unieke natuurwaarden beschermen en versterken via de beheerplannen voor de Natura 2000 gebieden.

Eiland

Eilandkarakter verder uitbuiten, vitaliteit en identiteit van de zeven dorpen versterken; rendabel maken van de haven van Oudeschild; stimuleren van kennisactiviteiten bij 't Horntje.

Kop

Naast het centrum van Den Helder ook de beide flanken herontwikkelen (met aantrekkelijke woonmilieus in het westen en havenactiviteiten voor o.a. de off shore in het oosten); "landschap" toevoegen in het zuidelijker gelegen grootschalige landbouwgebied om dat aantrekkelijker te maken voor langduriger verblijf aan de kust; een kwaliteitsslag voor de bestaande recreatieparken.

Parkduinen

Grote landschappen behouden, binnenduinrand open houden, zorgen voor aantrekkelijke ingangen; visie ontwikkelen op gewenste schaal en vormgeving van nieuwe toevoegingen; aandacht voor gewenste architectuur in de kustplaatsen en idem langs de weg tussen Heemskerk en Camperduin op de grens van duinen en binnenduinrand; bepalen waar nieuw programma kan worden toegevoegd.

Metropool aan Zee

Vinger aan de pols bij de ontwikkeling van de havens in het Noordzeekanaalgebied en idem TATA Steel; contrast natuur-stad en natuur-techniek ruimtelijk interessanter/manifester maken; harde grenzen tussen de deelgebieden zoveel mogelijk weghalen; zorgen voor betere doorkruisbaarheid van het gebied voor langzaam verkeer; verbeteren van de bereikbaarheid met OV vanuit de Metropoolregio, inclusief de "local loop" naar het strand.

Oase

Dit gebied zoveel mogelijk in z'n huidige vorm en functie behouden.

impressie Parkduinen (boven) en Metropool aan Zee (onder)

Gecombineerde rijk-regio-opgaven: grotere gebiedsontwikkelprojecten

Kop

In Den Helder de op termijn benodigde kustversterking (vanwege de aanwezigheid van een diepe geul voor een harde kering) combineren met de doorontwikkeling van de haven en met herstructurering van de wijken vlak achter de zeekering.

Metropool aan Zee

IJmond: in IJmuiden de herontwikkeling van het buitendijkse gebied (van haven, marina en IJmuiden aan Zee) in samenhang bezien met de op termijn benodigde versterking van de zeekering en van de pieren.

Zandvoort

Op korte termijn een duurzame oplossing zien te vinden voor de recent ontstane onzekerheid over de veiligheid van de waterkering, een oplossing die de herontwikkeling van de middenboulevard mogelijk maakt.

NB: op korte termijn speelt in de Kop uiteraard ook de gebiedsontwikkeling in en om Petten in het kader van de versterking van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering. Dit project wordt hier niet genoemd, omdat de Zwakke Schakels buiten het bestek van het Deltaprogramma vallen, maar dit is uiteraard een gecombineerde rijk-regio opgave die de regio van het grootste belang vindt vanwege de kansen die hierdoor voor dit deel van de Kop ontstaan (via recreatie en toerisme, extra natuur, verbeterde fiets- en wandelroutes, een beter woonmilieu in het dorp Petten en in het algemeen een hogere leefomgevingskwaliteit).

NB2: op termijn - wanneer daar ook (weer) veiligheidsopgaven - ontstaan, zouden rond de (ver)harde keringen van Egmond aan Zee en Bergen aan Zee (beiden in Parkduinen) ook integrale gebiedsontwikkelopgaven kunnen ontstaan. Hier is de ruimtelijk-economische urgentie echter niet zo groot dat nu overwogen moet worden om eventuele in de toekomst gewenste veiligheidsmaatregelen eerder uit te voeren. Wel hebben deze kustplaatsen groot belang bij het verbeteren van het suppletiebeleid, omdat zij nu kampen met erosie en daardoor te smalle stranden.

Gecombineerde rijk-regio-opgaven: generieke agendapunten zandige kust

Gebiedsoverstijgend: in stand houden buitendelta Waddenzee

Van gebiedsoverstijgend belang is het in stand houden van de buitendelta van de Waddenzee. In Noord-Holland gaat het daarbij om de buitendelta's van het Eijerlandse Gat en het Marsdiep, waarbij de laatste het belangrijkste is. Deze buitendelta, die op zijn beurt op de keileemlagen van Texel en Wieringen rust, is een belangrijk "ophangpunt" voor de zandige kustboog tussen Frankrijk en Denemarken. Zie o.a. de presentatie van Jan Mulder van Deltares in het kader van Atelier Kustkwaliteit Den Helder. De zandaanvoer voor Noorderhaaks komt voor een belangrijk deel van suppleties voor de Kop van Noord-Holland. Wanneer deze

achterwege blijven of onvoldoende zijn, kan Noorderhaaks binnen enkele decennia verdwijnen, waarmee o.a. een belangrijke bescherming van de zeekering van Den Helder weg valt. Ook heeft het verdwijnen van Noorderhaaks grote consequenties voor het zandige systeem van het Marsdiep en de Waddenzee. Voor het behoud van het Waddensysteem wordt suppletie op de buitendelta's als mogelijke oplossing gezien. Er is nog verder onderzoek nodig naar wat vanuit oogpunt van veiligheid en natuur de meest wenselijke vorm van suppleren is, inclusief de meest wenselijke locaties.

Mogelijke oplossing: zandmotoren

De buitendelta van de Waddenzee en de smalle kust van de Kop van Noord-Holland zouden met behulp van één of meerdere zandmotoren in stand gehouden kunnen worden. Het zoekgebied hiervoor bevindt zich tussen de zuidzijde van de Hondsbossche en Pettemer Zeewering en Den Helder. Op zijn tocht naar het noorden kan het zand meerdere doelen dienen. Ter plekke zorgt het voor extra natuur dan wel voldoende recreatie-strandbreedte. Vervolgens wordt het ontstaan van nieuwe Zwakke Schakels voorkomen. Daarna wordt Noorderhaaks ermee in stand gehouden waarmee Den Helder deels wordt beschermd en ten slotte komt het zand in de westelijke Waddenzee terecht, waar het mede zorgt voor de instandhouding van de zandplaten aldaar. Zandmotoren zouden in Noord-Holland dus een nuttige functie kunnen vervullen. De eventuele locaties ervan zouden zorgvuldig bepaald moeten worden, in onderlinge afweging van alle betrokken functies. Een andere mogelijkheid is die van het benutten van de (toekomstige) windparken op zee voor het met behulp van pompen en pijpleidingen winnen en naar de kust pompen van zand (concept van de “zandwinmolen”). De kust komt dan als het ware aan het infuus te liggen. Deze innovatie staat nog in de kinderschoenen, maar zou voor de Kop van Noord-Holland heel interessant kunnen zijn, ook gelet op de al aanwezige offshore-expertise.

Overige agendapunten zandige kust

Eiland

Behouden van brede stranden door vooroever- en strandsuppleties; verdere mogelijkheden van dynamisch kustbeheer samen bezien.

Kop

Toevoegen van meer “landschap”, mogelijk ook door duinverbreding; realiseren van voldoende strandbreedte voor recreatie.

Parkduinen

Voldoende strandbreedte voor recreatie; verdere mogelijkheden van dynamisch kustbeheer samen bezien.

Metropool aan Zee

Zorgen voor voldoende strandbreedte bij Zandvoort en Bloemendaal; verdere mogelijkheden van dynamisch kustbeheer samen bezien.

Oase

In stand houden huidige situatie; verdere mogelijkheden van dynamisch kustbeheer samen bezien.

**Gecombineerde rijk-regio-opgaven: andere deelprogramma's
Deltaprogramma**

Eiland

Texelse kennis en ervaring m.b.t. zoetwaterzelfvoorziening benutten in DP Zoetwater. Texelse ambitie m.b.t. nieuwe kennisactiviteiten bij 't Horntje en een buitendijkse zandige versterking van de Waddenzeedijk als innovatie meenemen in DP Wadden.

Kop

Toekomstige doorontwikkeling van de haven van Den Helder ook meenemen in DP Wadden.

1 VERANTWOORDING, LEESWIJZER EN AGENDAPUNTEN	15
2 NOORD HOLLAND IN GROTE LIJNEN	21
Provinciaal Streefbeeld / ontwikkelingsperspectief	
3 TOEKOMSTBEELDEN VOOR VIJF DEELGEBIEDEN	29
3.1 Inleiding	29
3.2 Karakteristiek van de deelgebieden	31
3.3 Eiland	33
3.4 Kop	35
3.5 Parkduinen	43
3.6 Metropool aan Zee	47
3.7 Oase	53
4 HET BESTUURLIJKE LANDSCHAP	57

VERANTWOORDING, LEESWIJZER EN AGENDAPUNTEN

strand bij Bergen aan Zee

Verantwoording en leeswijzer

Rijk, provincies, waterschappen, kustgemeenten en maatschappelijke organisaties werken in het kader van het Deltaprogramma Kust aan een lange termijnvisie op de zandige Noordzeekust. De ambitie is om de kust klimaatbestendig te maken en een kwaliteitsimpuls te geven. De visie heeft 2050 als tijdhorizon, maar geeft voor wat betreft de veiligheid een doorkijkje naar 2100 in verband met de te verwachten zeespiegelstijging.

Het document dat voor u ligt, is de Noord-Hollandse bijdrage aan de nationale visie. Het stuk heeft de vorm van een strategische agenda, omdat de provincie in 2010 een Structuurvisie 2040 heeft vastgesteld die al richtinggevende uitspraken over de Noordzeekust bevatte. De Structuurvisie 2040 stelt o.a. dat de kust zoveel mogelijk zandig zeewaarts moet worden versterkt, dat gestreefd wordt naar een vloeiende kustlijn, dat de strandbreedte op veel plaatsen niet optimaal is en dat de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit van de kustplaatsen moet worden versterkt. Via het project Identiteit Kustplaatsen - onderdeel van het Uitvoeringsprogramma van de Structuurvisie - wordt aan het laatste punt gewerkt. Deze agenda bouwt o.a. hierop voort.

Het doel van de agenda is tweërlei:

- ervoor zorgen dat voor Noord-Holland belangrijke generieke agendapunten en gebiedsgerichte opgaven een plek krijgen in de Nationale kustvisie;
- verder richting geven aan de eigen, al lopende activiteiten om de Noord-Hollandse kust aantrekkelijk te maken en te houden, vanuit economisch perspectief en uit oogpunt van leefomgevingskwaliteit.

De agenda is in twee stappen tot stand gekomen. Begin 2011 zijn de generieke agendapunten vastgesteld. Deze zijn tot stand gekomen via een aantal overleggen - ambtelijk en bestuurlijk - met vertegenwoordigers van de tien Noord-Hollandse kustgemeenten, de twee kustwaterschappen, de regionale directie van RWS, de Noord-Hollandse natuur- en milieuorganisaties en het regionale bedrijfsleven (sector toerisme en recreatie). In februari 2011 zijn ze door GS vastgesteld. De generieke agendapunten hebben betrekking op de gehele Noord-Hollandse kust. U vindt ze hierna, aan het einde van dit hoofdstuk.

Daarna is gewerkt aan het inventariseren van de opgaven per deelgebied. Daarvoor moesten eerst deelgebieden worden onderscheiden. Het resultaat van deze exercitie vormt het hart van dit document. Dat vindt u in hoofdstuk 3. Dit hoofdstuk bevat ook de belangrijkste met de veiligheid samenhangende gebiedsontwikkelprojecten die de regio heeft geïdentificeerd. Hoofdstuk 4 tenslotte brengt het bestuurlijke landschap in kaart en doet een oproep om samen verder uit te werken hoe de bestuurlijke samenwerking het beste vorm kan krijgen.

Generieke agendapunten (vastgesteld 15 februari 2011, ongewijzigd)

1. Kustverbreding

De realisatie van kustverbreding dient nader te worden ingevuld voor de gesloten Hollandse kust en de waddenkust in Noord-Holland. Hierbij dient aandacht besteed te worden aan de begrippen “mee laten groeien van het kustfundament”, “dynamisch duinbeheer” en “zeewaartse verbreding bij badplaatsen”. Voor de waddenkust komen geulwandsuppleties als optie in beeld.

2. Slimmer omgaan met zand

Door slimmer om te gaan met het in de kust aanwezige en gesuppleerde zand kunnen andere functies mogelijk beter tot hun recht komen tegen maatschappelijk acceptabele kosten. Hierbij valt onder andere te denken aan natuurherstel van strand en vooroever en de optimalisatie van strandbreedte voor recreatiedoeleinden.

3. Reserveringszone

In de badplaatsen heeft lokaal maatwerk betrekking op de reserveringszone voor toekomstige zeespiegelstijging. Dit is een zonerings vanuit waterveiligheidsbeleid, die ingrijpt in het ruimtelijk domein, omdat restricties gelden ten aanzien van bouwen in, op en achter de waterkering. Dit zou enerzijds kunnen resulteren in een andere invulling van het instrumentarium van ruimtereservering (bijvoorbeeld aan de zeezijde in plaats van aan de landzijde). Anderzijds zou het ook kunnen leiden tot functiecombinaties in de waterkering, waardoor bouwen in en op de waterkering mogelijk wordt, zonder verlies van het veiligheidsbelang.

4. Werk met werk maken

Momenteel is het zo dat er een kustversterking wordt uitgevoerd als de veiligheid in het geding is en wordt bezien of de ruimtelijke kwaliteit kan meeliften. Andersom kan het ook wenselijk zijn om, met aandacht voor het financieringsvraagstuk, de veiligheid op peil te brengen op het moment dat aan gebiedsontwikkeling wordt gedaan en geïnvesteerd wordt in het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit.

5. Natuur

Klimaatverandering vraagt om het ontwikkelen van een denkraam voor natuur dat meer in staat is om te gaan met het dynamische karakter van natuur en dat om kan gaan met autonome trends en veranderingen in het natuurlijk systeem die onder andere het gevolg zijn van klimaatverandering (van Natura2000 naar “Natura2100”). De opgave is om uit te werken hoe je dit op een goede manier kunt doen en de koppeling kunt maken met de veiligheidsopgave.

6. Recreatie en toerisme

De behoefte van de vrijetijdsconsument veronderstelt voortdurende innovatie van het vrijetijdsproduct. Ondernemers moeten hier nog beter op inspelen. Voor de lange termijn dient er een visie geformuleerd te worden op vrije tijd, toerisme en ruimtelijke kwaliteit voor de kust en de (internationale) concurrentiepositie van de kust.

7. Zonering

De identiteit van de kust als geheel en de landschappelijke relatie tussen afwisselende natuurgebieden en kustplaatsen moet versterkt worden. Deze zonering van rust en reuring geldt in noord-zuid richting, met aandacht voor behoud van voldoende brede ecologische noord-zuid verbindingen en voldoende lokale afwisseling. Daarnaast gaat het ook om zonering in oost-west richting, waarbij de maatschappelijke behoefte van het achterland dient te worden meegewogen. Verder betreft het niet alleen het intensiveren van “reuring” in de recreatiezones, maar waar mogelijk ook het intensiveren van “rust” in natuurgebieden.

8. Identiteit kustplaatsen

De kustplaatsen zijn belangrijke dragers van de kust economie. Het aantrekkelijker maken van de kustplaatsen door het versterken van de identiteit, het verhogen van de kwaliteit en het differentiëren van aanbod, maakt de kust aantrekkelijker voor bewoners, ondernemers en bezoekers. De identiteit van kustplaatsen hangt niet alleen af van de historische en sociaal-culturele context, maar ook van de omgeving en het achterland.

9. Bereikbaarheid

Bereikbaarheid van de kust heeft enerzijds betrekking op het badtoerisme tijdens piekdagen, anderzijds op de bereikbaarheid over zee. In het eerste geval gaat het over oost-west verbindingen, waarbij vooral naar (nieuwe) vervoersconcepten moet worden gekeken. Bij de bereikbaarheid over zee gaat het om het versterken en beter benutten van de bestaande jachthavens en een visie op de aanleg van nieuwe jachthavens of andere concepten om recreatie op zee te faciliteren.

10. Integrale gebiedsontwikkeling

Integrale gebiedsontwikkeling van de kust vraagt voortdurende betrokkenheid en samenwerking van alle partijen en helderheid over rollen en financiering, of het nu gaat om grootschalige kustontwikkelingen of kleinschalige initiatieven.

NOORD HOLLAND IN GROTE LIJNEN

Verwachte bevolkingsgroei 2010-2040 (personen, bron: Structuurvisie 2040)

	2010-2020	2020-2030	2030-2040
NH-Noord	17.500	9.800	2.800
NH-Zuid	117.800	88.800	56.500
NH	135.300	98.600	53.700

Noord-Holland wordt aan drie kanten omgeven door groot water: de Noordzee, de Waddenzee en het Marker- en IJsselmeer. De provincie heeft dan ook een kustlijn van maar liefst 220 kilometer (exclusief Texel dat een omtrek van 60 km heeft).

Kijken we naar wat zich tussen deze drie kusten afspeelt, dan is het zuiden van de provincie vooral stedelijk en metropolitaan van karakter en het noorden hoofdzakelijk landelijk en agrarisch. Daartussen bevindt zich een overgangsgebied van grote droogmakerijen: de Schermer, de Beemster en de Purmer. Deze hebben een landelijke uitstraling, maar worden sterk door de Metropool beïnvloed. In de Structuurvisie 2040 gaat de provincie er vanuit dat deze driedeling van Metropool, overgangsgebied en Kop de komende decennia blijft bestaan, zij het dat de invloedssfeer van de Metropool zich zou kunnen uitbreiden.

De belangrijkste trends waarop de Structuurvisie is gebaseerd, zijn demografie, globalisering en klimaatverandering. Wat betreft de globalisering: de provincie wil niet alleen de diensteneconomie van de Metropoolregio concurrerend laten zijn, maar ook de productieclusters in het noorden van de provincie (het agrarische cluster, het duurzame energie cluster en het maritieme en mariene cluster).

De provincie wil in de Kop verder ruimte bieden aan grootschalige landbouw en aan toerisme. In het overgangsgebied is geen plek voor nieuwe grootschalige landbouw, hier zal steeds meer zogenaamde verbrede landbouw plaatsvinden, ook in combinatie met recreatie en toerisme.

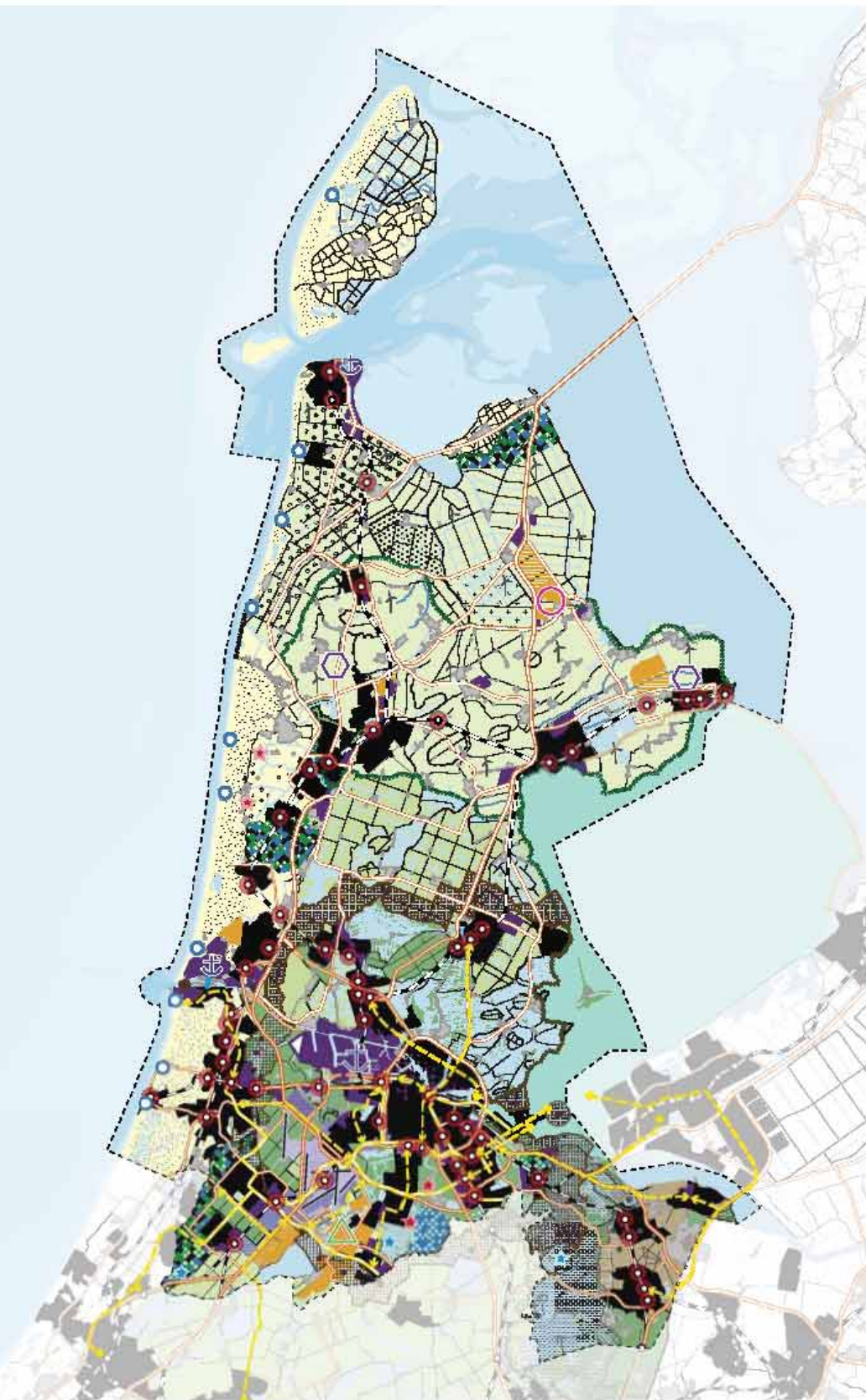
Wat betreft de demografische ontwikkeling: in het noorden neemt de bevolkingsgroei geleidelijk af en treedt na 2030 een daling op. In het zuiden neemt de groei ook wel wat af, maar daar blijft ook na 2030 nog sprake van een sterke groei. Dit weerspiegelt zich in de woningbehoefte. Daarin tekent zich een duidelijke omslag af. De laatste decennia was er vooral in het noorden behoefte aan uitbreiding van de woningvoorraad, vanaf 2020 is het andersom, dan is de relatieve woningbouwopgave van het zuiden hoger dan die van het noorden.

Qua klimaatverandering houdt de provincie rekening met zeespiegelstijging, een hogere gemiddelde temperatuur en gemiddeld meer neerslag die niet gelijk over het jaar verdeeld is. Er komen niet alleen periodes met meer regen, maar ook langere periodes van droogte dan voorheen. Voor de lange termijn veiligheid is met name het Marsdiepzandsysteem van belang. Zie het kader hieronder.

Voor de toekomstige kustversterking zet de provincie in op zandig zeewaarts. Dat moet o.a. bijdragen aan bredere stranden bij de kustplaatsen. De stranden zijn daar in Noord-Holland vrijwel overal te smal, d.w.z. smaller dan de 90-120 meter die vanuit oogpunt van toerisme en recreatie optimaal is. Zie bijgevoegde kaarten. De provincie zet niet in op grootschalige kustuitbreiding, want dat is in Noord-Holland niet nodig. De Structuurvisie bevat ook geen plannen voor nieuwe zeejachthavens en/of windparken langs de Noordzeekust.

De provincie benoemt in de Structuurvisie drie hoofdbelangen:

klimaatbestendigheid, ruimtelijke kwaliteit en duurzaam ruimtegebruik. Langs de Noordzeekust spelen ze alle drie. Net als in het binnenland, kent de Noordzeekust grote verschillen tussen noord en zuid. Landschappelijk is het belangrijkste verschil dat er in het zuiden brede duinen zijn en dat die ten noorden van Camperduin heel smal zijn of zelfs ontbreken. Texel is daarop een uitzondering, dat heeft weer brede duinen.

Langs de gehele Noordzeekust zijn er grote Natura 2000 gebieden, zowel land- als zeezijdig. Deze gebieden hebben het Natura 2000 predikaat gekregen, omdat het vanuit internationaal perspectief om bijzondere natuur gaat. De beheerplannen voor deze gebieden moeten nog gemaakt worden. Dat brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. In hoofdstuk 3 worden deze gebieden meer in detail beschreven. Voor de duinen wordt ingezet op herstel van natuurlijke processen, zoals het op gang brengen van verstuing, het herstellen van het natuurlijke waterpeil en integrale begrazing. Veel grootschalige maatregelen zijn al genomen, zoals het verminderen of stoppen van de waterwinning, de omvorming van naaldbos en het grootschalig afplaggen van de bodem voor herstel van natte duinvallei vegetaties. Uit evaluaties blijkt dat het ingezette beleid ecologisch gezien vruchten afwerpt. Vooral van nationale betekenis zijn de duinzoomgebieden, met voor de natuur belangrijke zoet-zoutovergangen en binnendijkse brakke natuurwaarden. Zoet-zout overgangen zijn kenmerkend voor Noord-Holland en kennen bijzondere ecologische kwaliteiten. Er zijn verschillende goed functionerende brakwatergebieden gerealiseerd, maar in veel gebieden blijven de ecologische potenties nog onderbenut. Op veel plaatsen wordt gewerkt aan herstel van de overgang van duin naar achterland en het beter benutten van ecologische potenties. Aankoop en inrichting blijkt een effectieve methode om geslaagde duinzoomprojecten te realiseren.

De hoge mate van bescherming die voor de Natura 2000-gebieden geldt, zorgt voor een vanzelfsprekende zonerings van rust en reuring langs de Noord-Hollandse kust. Grote natuurgebieden worden afgewisseld met kustplaatsen en strandopgangen met uiteenlopende mate van "reuring". Alle partijen vinden dit van grote waarde. Dit moet dus zo blijven. De provincie sluit op deze natuurlijke zonerings aan met de zonerings voor jaarrondpaviljoens. Die zijn alleen toegestaan ter hoogte van het bestaande bebouwde gebied van de kustplaatsen, mits de waterkeringbeheerders ermee akkoord gaan. De jaarrondgebieden zijn dus de gebieden die de meeste reuring kunnen verdragen. De stranden ter hoogte van de Natura 2000 gebieden kunnen het minst verdragen vanwege de externe werking op de Natura 2000 gebieden. Die stranden moeten wel toegankelijk blijven, maar gevrijwaard worden van

grote drukte (lawaai, verstoring etc.). In de beheerplannen voor de duingebieden zal dit verder uitgewerkt worden. Tussen deze twee uitersten bevinden zich de overgangsgebieden, waar op het strand alleen tijdelijke activiteiten kunnen plaatsvinden. De gemeenten hebben voor deze gebieden veelal vastgelegd welk deel van het strand waarvoor gebruikt mag worden. Ook dit gaat goed en moet dus zo blijven. Wel wordt deze gemeentelijke zonerings in de toekomst in het kader van de Natura 2000-beheerplannen daar waar dat relevant is nog eens beschouwd vanuit de natuurdoelen.

Het doel van Natura 2000 is het in stand houden van de biodiversiteit in Europa. Europese lidstaten hebben daartoe de zogenaamde Vogel- en Habitatrictlijngebieden aangewezen. In deze gebieden moet het voorkomen van de natuurlijke habitat en soorten worden geborgd. In Nederland zijn de richtlijnen uitgewerkt in de Natuurbeschermingswet. Handelingen en ingrepen in of in de nabijheid van de Natura 2000 duingebieden moeten worden getoetst op negatieve effecten op de natuur. Vanaf de noordzijde van Egmond aan Zee doorlopend tot en met de Waddenzee is de Noordzee ook Natura 2000 gebied. Het strand wordt niet gerekend tot Natura 2000 gebied, echter handelingen op het strand die de natuurwaarden van de duingebieden negatief beïnvloeden zijn wel vergunningplichtig.

De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie maakt onderdeel uit van de Structuurvisie. De provincie hanteert deze leidraad bij de beoordeling van nieuwe ontwikkelingen buiten bestaand bebouwd gebied waarvan nut- en noodzaak zijn aangetoond. Het doel is het zeker stellen van cultuurhistorische en landschappelijke waarden van provinciaal belang, zoals langs de kust de Atlantik Wall. Er kan een spanning bestaan tussen zandige oplossingen voor de kustveiligheid en het behoud van historische dijken. Dit is een bijzonder punt van aandacht. Het cultuurhistorische landschap is in Noord-Holland ook een belangrijke bouwsteen bij het formuleren van identiteiten van de kustplaatsen en hun ontwikkelingsperspectief

Een deel van de Noord-Hollandse kust - het gebied tussen Zandvoort en Heemskerk - maakt deel uit van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In de MRA, met de

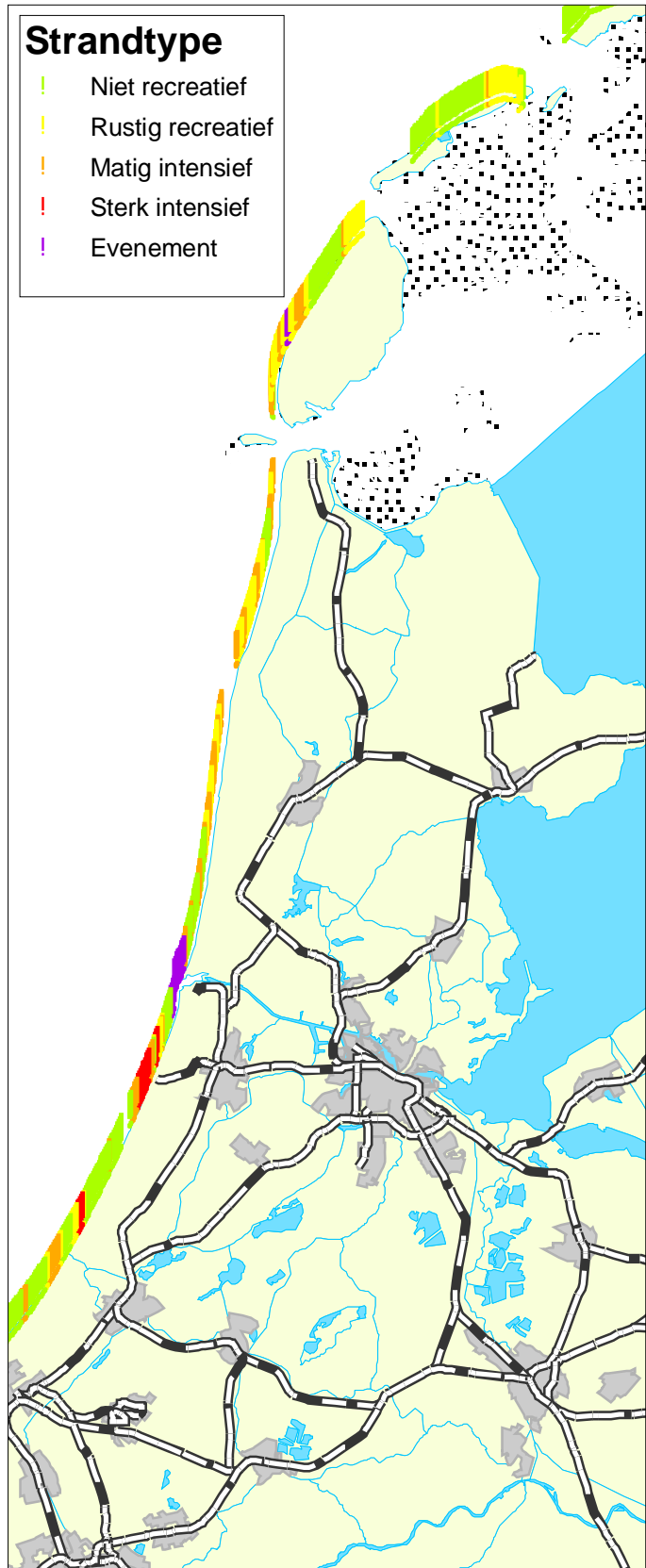
Knelpunten

- ! Acut
- ! Regelmatig

Strandtype

- ! Niet recreatief
- ! Rustig recreatief
- ! Matig intensief
- ! Sterk intensief
- ! Evenement

mainport Schiphol en de havens van het Noordzeekanaalgebied, wordt 17% van het nationale BNP verdiend. Een groot deel van de 2100 internationaal georiënteerde bedrijven die Noord-Holland telt, bevindt zich hier. De MRA heeft zich ten doel gesteld tot de top 5 van de Global Business Gateways te gaan behoren en zet daarom sterk in op kennis en innovatie. Hiervoor is o.a. een Economic Development Board opgericht met vertegenwoordigers van overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De Noordzeekust is voor de MRA op twee manieren van belang: ten eerste als toegangspoort voor de havens in het Noordzeekanaalgebied, ten tweede als “leisure-zone” voor de stedelijke bevolking en als toeristische trekpleister. De binnenduinrand is benoemd als belangrijk metropolaan landschap en verschillende partijen (zeven gemeenten en de provincie) hebben een intentieverklaring ondertekend om de kernkwaliteiten ervan te behouden en te ontwikkelen.

Langs de Noordzeekust speelt naast het economische belang van de havens (Noordzeekanaalgebied en Den Helder) dat van het toerisme. De directe economische betekenis van deze sector blijkt o.a. uit het aantal bezoekdagen. Naar schatting worden er jaarlijks 55 miljoen bezoekdagen in Noord-Holland (excl. Amsterdam) gerealiseerd, waarvan ongeveer 43% kan worden toegerekend aan de Noordzeekust. Aan de Noordzeekust bedraagt de totale omzet die aan het toerisme kan worden toegerekend jaarlijks € 1,1 miljard euro. De werkgelegenheid in de vrijetijdsector bedroeg in 2010 ruim 107.000 banen, circa 8% van de totale werkgelegenheid in Noord-Holland (bron: LISA). Uitgedrukt in werkzame personen, is de werkgelegenheid naar verwachting circa 30% hoger omdat in deze sector relatief veel in deeltijd wordt gewerkt. De meeste mensen zijn werkzaam in de horeca (bijna 50.000 banen) en de logiesverstrekking (bijna 15.000 banen). Werkgelegenheidscijfers hebben we helaas niet voor de Noordzeekust afzonderlijk, maar naar schatting gaat het om fulltime 10.000 banen

De betekenis van de toeristische sector gaat overigens verder dan die van het directe economische belang. Zo draagt een hoogwaardig aanbod aan vrijetijdsvoorzieningen (waaronder toeristische voorzieningen en watersport maar ook cultureel aanbod en natuur) bij aan de omgevingskwaliteit en daarmee

Marsdiepsysteem

De keileemlaag die op Texel bij de Hoge berg aan de oppervlakte komt, is een moeilijk erodeerbare laag en vormt als zodanig een ophangpunt voor de kust van Calais tot en met Denemarken. Voor de kust van de Kop van Noord-Holland en Texel ligt de buitendelta van het Marsdiep, een halve maanvormige ondiepe vlakte die doorsneden wordt door getijdengeulen. Alleen de Noorderhaaks is een droogliggende zandplaat. De buitendelta, het Marsdiep en de westelijke Waddenzee vormen een samenhangend systeem, waarbij de buitendelta voor een belangrijk deel bijdraagt aan de natuurlijke zandtoevoer naar de Waddenzee.

Daarnaast speelt de buitendelta een belangrijke rol in de kustbescherming. Door de ondiepe ligging van zandplaten breken de grote golven die vanuit het noordwesten van de Noordzee op de kust afkomen, voordat ze bij de kust aankomen. Daardoor raken ze veel energie kwijt en zijn ze minder schadelijk voor de kustverdediging van zuidwest Texel en Den Helder. Waarschijnlijk is het systeem van geulen en platen aan de zeezijde ook van ecologische betekenis.

De aanwezigheid van grote getijdengeulen kan op termijn een bedreiging vormen voor de Helderse kust. Voor de Helderse zeekering is de stroomgeul van het Marsdiep al meer dan 50 meter diep. Meer naar het zuiden toe zou de geul het Nieuwe Schulpengat steeds meer richting de kust kunnen komen te liggen, waardoor het onderhoud van de kust met zand geïntensiveerd zou moeten worden. Studies wijzen uit dat de buitendelta (Noorderhaaks) snel in grootte afneemt als gevolg van zandverplaatsingen naar de Waddenzee. Om de buitendelta op peil te houden, wat van groot belang is voor het gehele kustsysteem, zijn forse suppleties noodzakelijk.

vuurtoren bij Den Helder

aan het concurrerend vermogen van de provincie. Voor een gunstig vestigingsklimaat hechten bedrijven aan een prettige leefomgeving. Concreet betekent dit voor Noord-Holland dat de provincie alleen duurzaam aantrekkelijk voor (internationale) kenniswerkers en bedrijven is als het er prettig werken, wonen én recreëren is. De toeristische sector is daarmee essentieel voor de internationale concurrentiepositie van Noord-Holland. Daarnaast blijkt dat juist in krimpregio's toeristische activiteiten de kurk zijn waarop het maatschappelijk leven drijft (Bron: www.innovatienetwerk.org/nl/themas/toon/38/STIRR.html). Ook: Demografische Krimp, Recreatie als sociaal-economische motor en drager van ruimtelijke kwaliteit; Recron, 2010). Door bestedingen van toeristen kunnen voorzieningen behouden blijven. Verder is het toerisme een arbeidsintensieve sector die voor werkgelegenheid zorgt, ook voor lager opgeleiden, allochtonen en parttimers. Daarbij gaat het om werkgelegenheid die plaatsgebonden is en dus niet snel vanwege lagere lonen naar elders zal vertrekken.

De provincie streeft om al deze redenen naar een kwaliteitsverbetering van het toeristische product (zie Economische Agenda 2011, hfdst. 6 Toerisme en Watersport). De toeristische sector is nu erg versnipperd en het ontbreekt er aan innovatiekracht. De provincie wil de professionaliteit van de sector stimuleren, o.a. via de oprichting van een Leisure Board waarin ondernemersorganisaties en onderzoeks- en onderwijsinstellingen samen werken aan o.a. nieuwe productmarkt combinaties. Daarnaast bieden de plannen voor de Floriade 2022 en de Olympische Spelen 2028 zowel ruimtelijke kansen als kansen voor de toeristische sector.

Voor de bereikbaarheid van de kust zet de provincie in op betere benutting van bestaande infrastructuur (Zandvoort vooral per trein) omdat het vaak gaat om een behoefte die maar een beperkt deel van het jaar bestaat. Dit zou uiteraard kunnen veranderen naarmate de kust meer jaarrond aantrekkelijk wordt, maar daarop loopt de provincie met haar infrastructuurbeleid niet vooruit. Nieuwe provinciale infrastructuur is alleen voorzien voor bestaande, specifieke knelpunten. Deze bevinden zich niet langs de kust. Wel richt de provincie zich op het aanleggen en verbeteren van fiets- en wandelpaden langs de kust, daar waar de natuur (de Natuurbeschermingswet) dat toelaat.

3

TOEKOMSTBEELDEN VOOR 5 DEELGEBIEDEN

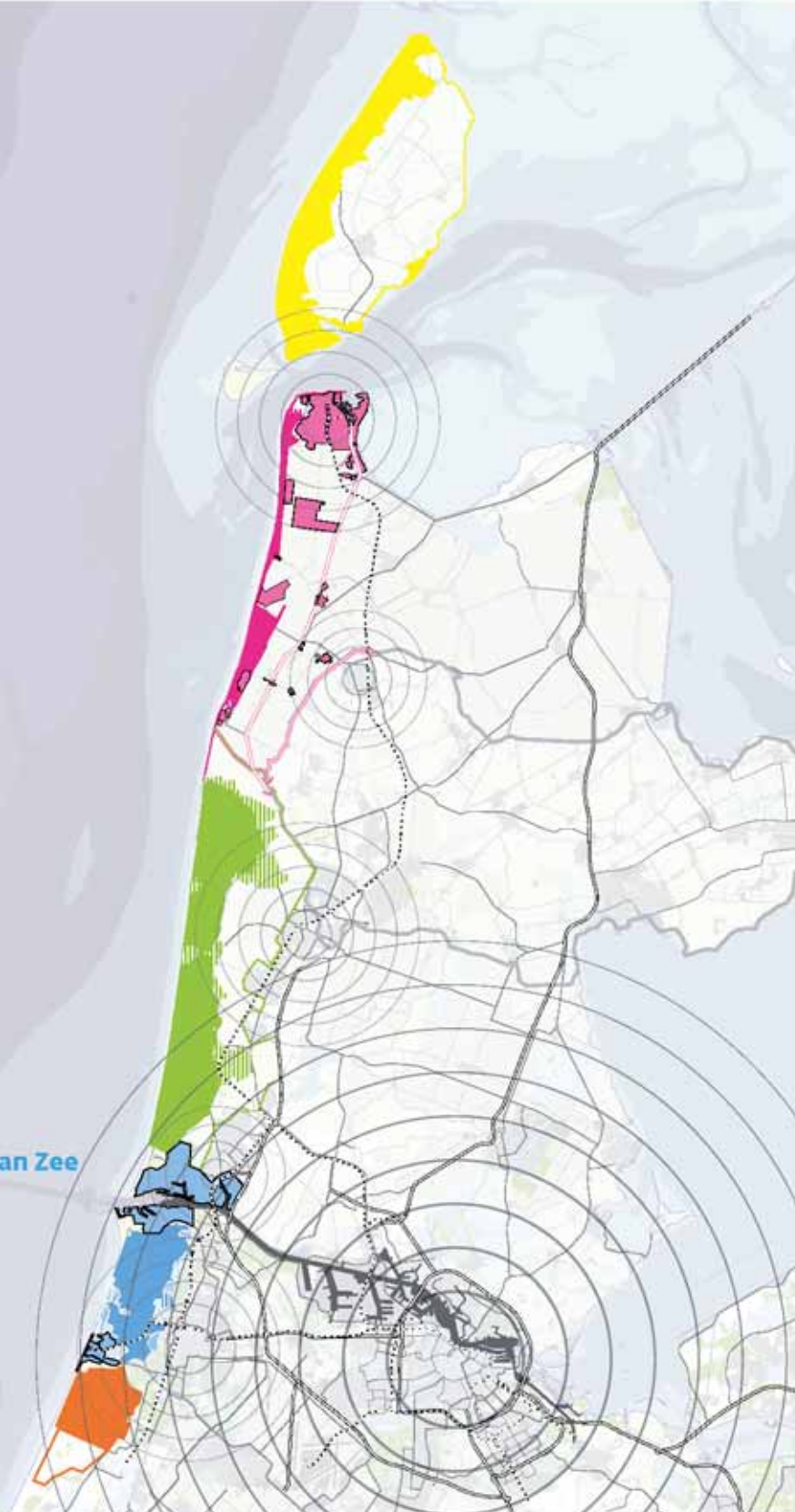
Eiland

Kop

Parkduinen

Metropool aan Zee

Oase

3.1 Inleiding

Noord-Holland heeft een zeer diverse Noordzeekust; een rijk palet aan landschappen die in beeld, sfeer en gebruiksmogelijkheden aanzienlijk van elkaar verschillen. Zelfs binnen landschappen met dezelfde ontstaans- en transformatiegeschiedenis en schaalgrootte komen aanzienlijke verschillen voor. Verantwoordelijk hiervoor zijn onder andere verschillen in kracht en aard van de invloedssfeer van het (stedelijke) achterland - die voor variatie in gebruik en gebruiksdruk zorgt - en verschillen in bereikbaarheid, grondeigendom en beheersregimes. Met de opgave van het Deltaprogramma Kust, die langs de kust leidt tot meerdere deelopgaven, komen er nog potentiële 'motoren voor verschil' bij.

De opgaven 'verkavelen' volgens een "drooglandschappelijke" indeling gaat voorbij aan de hierboven geschetste diversiteit en complexiteit van de kustzone, waarbij 'gelaagdheid' (van condities voor behoud dan wel ontwikkeling) juist een wezenskenmerk is. Daarom hebben we een meer abstract-kwalitatieve indeling gemaakt in vijf deelgebieden met een naam die in één greep het huidige karakter en de ontwikkelingskoers typeert:

1. Eiland
2. Kop
3. Parkduinen
4. Metropool aan Zee
5. Oase

In 3.2 volgt een korte karakteristiek per deelgebied met de belangrijkste argumenten voor het onderscheiden van de gebieden. Vervolgens wordt vanaf 3.3 per deelgebied uitgebreid ingegaan op de probleemanalyse en de belangrijkste kansen en opgaven.

Kijkwijzer kaarten Strategische Agenda Kust

De kaarten in deze agenda hebben bewust geen legenda. Een legenda impliceert immers een nauwkeurigheid over het waar, wat en hoe van begrenzingen, visies en acties voor de Noordzeekust die op dit moment nog niet bestaat. En ook niet mogelijk en wenselijk is in een stuk dat nog uitgewerkt moet worden, deels door de regio zelf en deels samen met het rijk na integratie in de Nationale visie kust. De boodschap is echter helder: we onderscheiden vijf deelgebieden met eigen karakters en mogelijkheden die we willen versterken en ontwikkelen. Er zijn als het ware vijf 'smaken' kust waarvan de receptuur op verschillende manieren en in verschillende mate verbeterd kan worden. De opgavenkaarten geven samen met de bijbehorende referentiebeelden een suggestie van de ingrediënten en hun synthese, en dus de mogelijke smaak.

Met de klok mee: impressie Eiland, Kop, Parkduinen en Metropool aan Zee
rechterpagina: impressie Oase

3.2 Karakteristiek van de deelgebieden

Karakteristiek Eiland

Het eiland Texel is door haar scherpe en duidelijke ruimtelijke begrenzing (land-water) een krachtige en tot de verbeelding sprekend landschappelijke eenheid. Door de heldere ruimtelijke begrenzing – rondom kust - is het gemakkelijk je te identificeren met het eiland. Het is daardoor ook een sterke sociale eenheid, de verbondenheid van de bewoners met het eiland is groot. Eilanden zijn populaire toeristische bestemmingen, onder andere vanwege die heldere begrenzing die structuur biedt, en de afwezigheid van de complexiteit en drukte van het vasteland. Daar komt bij dat op korte afstand twee kusten beschikbaar zijn die in sfeer, gebruiksmogelijkheden en als decor hemelsbreed verschillen: de Noordzeekust en de Waddenzeekust. Belangrijke eigenschap is ook de reis per pont van en naar het eiland, symbolisch voor het verlaten van de ene en het betreden van de andere wereld. In de reeks Nederlandse Waddeneilanden is Texel als groot en ‘volwaardig’ (straks ook deels zelfvoorzienend) eiland een uitzondering, ook omdat Texel het enige

Noord-Hollandse Waddeneiland is.

Karakteristiek Kop

Hoewel een mix van landschappelijke elementen – smalle duinen en zeedijken – is dit gebied toch als één deelgebied te typeren. De onderscheidende kwaliteit zit aan de zeezijde, het geheel is vooral leesbaar als noodzakelijk, defensief landschap. Door de beperkte breedte(maat) is het is minder een verblijfslandschap. Bij Petten is een groot deel van de duinen ontoegankelijk voor recreanten door aanwezigheid van de ECN. Daarnaast valt op dat Den Helder, Julianadorp, Petten en Sint Maartenszee en in mindere mate Callantsoog grotendeels los van duinen en dijken liggen en niet - zoals bij de zuidelijker brede duinen – ruimtelijk en in gebruik verweven zijn met het duinlandschap. Het contrast tussen duinen en agrarisch landschap is messcherp; de weg is de scheidslijn, hetgeen door velen als positief wordt ervaren. Een fijnmazig en divers tussenlandschap dat zoals bij de zuidelijker duinen sterk bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van het kustlandschap, ontbreekt. Zee en bollenpolders zijn hier de baas. De ontwikkeling van Julianadorp, en de recreatieve complexen tegen de duinen aan, heeft niet een nieuw landschap opgeleverd, of aantrekkelijk groen achterland, dat beschutting biedt en waarin aantrekkelijke routes en voorzieningen een waardevolle aanvulling vormen op het product “strand”. De drukte op de nollen bij Callantsoog illustreert wat de potentie van meer groen achterland is.

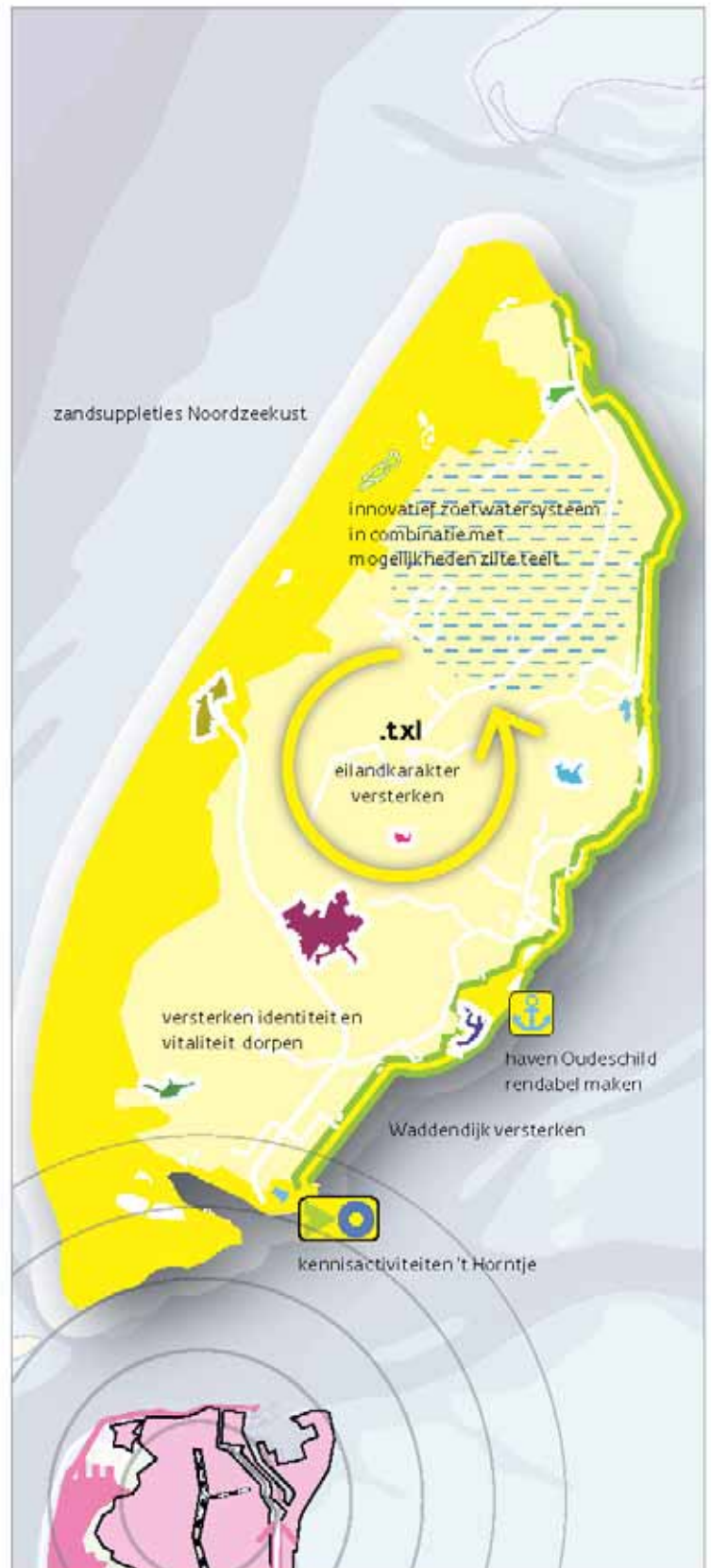
Karakteristiek Parkduinen

Hier zijn de duinen een echt landschap, een wereld op zich. Een landschap dat ook zonder (bezoek aan) zee gewaardeerd wordt als verblijfsgebied en vestigingsmilieu. De duinen zijn hier breder, waardoor landinwaarts beplanting mogelijk is, en de omvang van het gehele gebied - van Camperduin tot Wijk aan Zee - maakt een langduriger verblijf mogelijk: echte wandelen fietstochten. De aantrekkelijkheid van het duinlandschap heeft ook alles te maken met de kwaliteit van het landschap van de binnenduinstrand. Het grootschalige en in essentie éénvormige duinlandschap (golvend zandlandschap met voornamelijk in het noorden dennenbossen en in het zuiden meer afwisselende bosgebieden) wordt aan de

Kijkwijzer

Bij Eiland gaat het bovenal over zout. Zoute zeeën rondom en zoute kwel in het landbouwhart van het eiland. In de toekomst zullen de antwoorden hierop steeds zichtbaarder worden in het kleinschalige en verbrede (avant-la-lettre) landbouwlandschap. Innovatieve (z uitnige) zoetwaterlandbouw én specifieke zilte teelten. Door de zandige, zeewaartse versterking van de Waddendijk wordt deze minder defensief en worden de wadden op een aantrekkelijke manier 'betreedbaar'. Texel wordt zouter zou je kunnen zeggen, en daarmee nog meer Eiland.

Impressie (links) en de opgaven voor **Eiland** (rechts)

landzijde prachtig aangevuld met een kleinschalig, veelvormig en divers gebruikt landschap. De aantrekkelijkheid van dit geheel is zo krachtig dat het al ruim een eeuw onveranderd een zeer gewild decor is voor wonen en recreëren. In die periode is het landschap geplooid, gestileerd en bron van inspiratie geweest voor nieuwe vormen van architectuur. Op veel plaatsen laat dit gebied zich daarom vooral lezen en ervaren als park - vandaar Parkduinen. Parkduinen ook omdat de stedelijke en groene functies aan de rand van het duincomplex - 'de annexen' - ontspannen en 'losjes' tegen het grote groene kerngebied aanliggen, zonder al teveel hekken, toegangscontroles en degelijke en door de vele ingangen voor fietsers en voetgangers.

Karakteristiek Metropool aan Zee

De landschappelijke onderlegger is hier in essentie dezelfde als Parkduinen: brede duinen met bosbeplanting aan landzijde. Het ligt echter in een omgeving waar de stedelijke druk de afgelopen eeuw exponentieel is toegenomen waardoor het landschap is vervormd en stad en landschap zijn vergroeid. Het rond 1900 nog open landschap van de binnenduinstrand van Overveen, Bloemendaal en Santpoort is gevuld geraakt met stedelijke programma's die vooral Haarlem dien(d) en. Het Noordzeekanaal heeft zich van bescheiden incisie in het Duinlandschap zowel naar het noorden als zuiden toe ontwikkeld tot drager van een nationaal industrieel-maritiem programma dat zowel in beeld als gebruik de wijde omgeving bepaalt.

Ook de druk vanuit recreatie is in dit deelgebied ongekend hoog. Dat was het al sinds de opkomst van de massarecreatie en -mobiliteit in de jaren '60, maar zal nog toenemen door de positie en functie die het gebied inneemt in concept en denken van de Metropoolregio Amsterdam. De uitkomst van deze ontwikkelingen is een landschap met veel (tegengestelde) belangen, afscheidingen, barrières, geboden en verboden. De harde kern hierin wordt gevormd door het Nationaal Park Zuid-Kennemerland van PWN, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer die hier hun visie op natuur en landschap verbeelden, met daar tegenaan op veel plaatsen een tamelijk ondoordringbare schil van diverse en vaak particuliere programma's. Van ontspannen tegen elkaar aan schurken van elkaar versterkende functies zoals in Parkduinen is hier geen sprake. Veel meer is dit een landschap van uitgesproken contrasten. In gebruik, in beeld, in beheer.

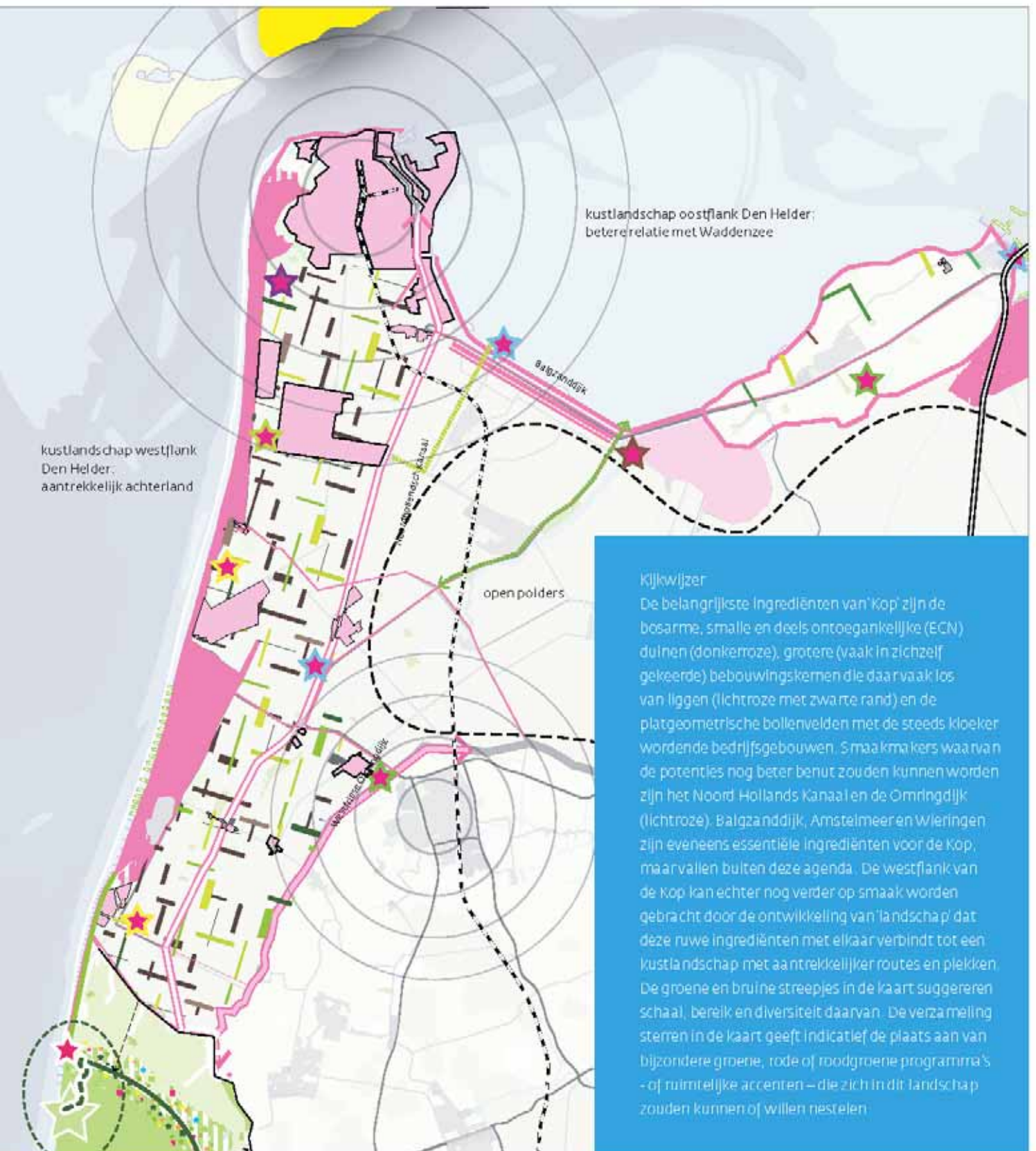
Karakteristiek Oase

Vlakbij Metropool aan Zee, ook onderdeel van MRA, maar in essentie zo anders dat het als afzonderlijk deelgebied is gedefinieerd. Sinds 1853 wordt hier water gewonnen door de N.V. Duinwater-Maatschappij, later Gemeentewaterleidingen van de gemeente Amsterdam, nu Waternet. Het is een groot gebied van vitaal belang voor een grote eigenaar. De belangen en het krachtenveld liggen hier heel anders dan bij de noorderburen, het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.. Bovendien lag en ligt het gebied net ten zuiden van het stedelijk-infrastructureel krachtenveld Haarlem-Amsterdam, waardoor er niet allerhande (stedelijke) functies tegenaan liggen. Veel meer is het gebied verbonden met het Lisser bollengebied en de westflank van de Haarlemmermeer, een snelgroeiende gemeente. Aan de zuidkant is de overgang duin - bollenland vergelijkbaar met die in deelgebied Kop. Het systeem van kanalen en infiltratiegebieden is naast de basis van glooiende duinen en naaldbos de belangrijkste organisator en sfeermaker in het gebied. Hier is in tegenstelling tot Parkduinen en Metropool aan Zee niets doelbewust vanuit primair esthetische motieven vormgegeven, gestileerd, geësceneerd. Zo is het niet alleen een oase van rust, maar ook een visuele oase. Een belangrijke plek in een steeds beeld- en prikkelrijkere metropolitane omgeving.

3.3 Eiland - probleemanalyse en ontwikkelingsperspectief

Probleemanalyse: ruimtelijke tekorten en opgaven

Het motto van Texel is "kracht door kleinschaligheid". Texel kent een grote rijkdom aan bijzondere natuur door de ligging aan de Waddenzee en de Noordzee. Het Nationaal Park "Duinen van Texel" omvat het hele duingebied van De Cocksdorp tot Den Hoorn en is een succes voor zowel de natuur als in economisch opzicht. Texel moet het economisch vooral hebben van het toerisme en de landbouw. Daarnaast speelt de visserij nog een beperkte rol. Voor de toekomst zet de gemeente in op onderzoek en innovatie ten behoeve van duurzaamheid. Rond het NIOZ, IMARES en Ecomare zou een cluster van marien onderzoek en onderwijs kunnen ontstaan, waardoor Texel ook een kenniseiland kan worden. Energieonafhankelijkheid en een zuinige omgang met zoet water (het eiland moet grotendeels in

Kijkwijzer

De belangrijkste ingrediënten van 'Kop' zijn de bosarme, smalle en deels ontoegankelijke (ECN) duinen (donkerroze), grotere (vaak in zichzelf gekeerde) bebouwingsskemen die daar vaak los van liggen (lichtroze met zwarte rand) en de platgeometrische bollenvelden met de steeds kloeker wordende bedrijfsgebouwen. Smaakmakers waarvan de potenties nog beter benut zouden kunnen worden zijn het Noord-Hollands Kanaal en de Omringdijk (lichtroze). Balgzanddijk, Amstelmeer en Wieringen zijn eveneens essentiële ingrediënten voor de Kop, maar vallen buiten deze agenda. De westflank van de Kop kan echter nog verder op smaak worden gebracht door de ontwikkeling van 'landschap' dat deze ruwe ingrediënten met elkaar verbindt tot een kustlandschap met aantrekkelijker routes en plekken. De groene en bruine streepjes in de kaart suggereren schaal, bereik en diversiteit daarvan. De verzameling sterren in de kaart geeft indicatief de plaats aan van bijzondere groene, rode of roodgroene programma's - of ruimtelijke accenten - die zich in dit landschap zouden kunnen of willen nestelen.

z'n eigen zoetwaterbehoefte voorzien) kenmerken verder het duurzame profiel van Texel. Dit sluit goed aan bij het toeristisch profiel van "slow leisure", met daarnaast volop ruimte voor natuurgerichte recreatie.

Ruimte voor grootschalige landbouw blijft er in de nieuwe polders. De Hoge Berg en het Oude land ontwikkelen zich tot een gebied voor verbrede landbouw. Voor toeristen is het eiland als geheel van belang. De gemeente promoot de Noordzeekust dan ook niet afzonderlijk. Texel kent zeven dorpen (De Waal, Den Hoorn, De Cocksdorp, De Koog, Oosterend, Oudeschild en Den Burg) verspreid over het gehele eiland, die alle het bezoeken waard zijn. De Koog is de belangrijkste Noordzeekustplaats. Het belangrijkste instrument om op de omvang en de kwaliteit van de toeristische sector te sturen is de maximering van het aantal bedden (45.000). Er zijn geen grote ruimtelijke- en veiligheidstekorten. Het belangrijkste probleem op Texel is het behoud van draagvlak voor de voorzieningen in de dorpen. De gemeente wil de vitaliteit en de identiteit van de zeven dorpen versterken. Gebouwd wordt er in de toekomst alleen voor de eigen bevolking, met name voor senioren en jongeren, verspreid over de dorpen. Het gaat om circa 200 woningen tot 2020. De gemeente wil jongeren graag behouden voor het eiland. Voor de bereikbaarheid van Texel is het verbeteren van de toegankelijkheid van de veerhaven in Den Helder de belangrijkste infrastructurele maatregel.

Ontwikkelingsperspectief: wat ontwikkelen / wat behouden?

De versterking van de Waddenzeedijk de komende tien jaar is een grote landschappelijke ingreep. Er wordt bekeken in hoeverre het mogelijk is een zachte, zandige overgang te maken. Nieuwe ontwikkelingen zijn ook met name voorzien langs de Waddenkust:

kennisactiviteiten bij 't Horntje en het op enige wijze rendabel maken door de gemeente van de haven van Oudeschild. Op het eiland wordt het zoetwatersysteem verder verbeterd, waardoor natuur en landbouw nog beter gebruik maken van het zoete water. Tegelijkertijd wordt ook geëxperimenteerd met adaptatie van de landbouw aan de zilte omgeving: zilte aardappelen en zeekool zijn hier nieuwe producten. Aan de Noordzeekust gaat het meer om behoud dan om ontwikkeling. De gemeente wil de brede stranden behouden omdat die van belang zijn voor het toerisme. De Koog ligt achter een duin en heeft geen boulevard,

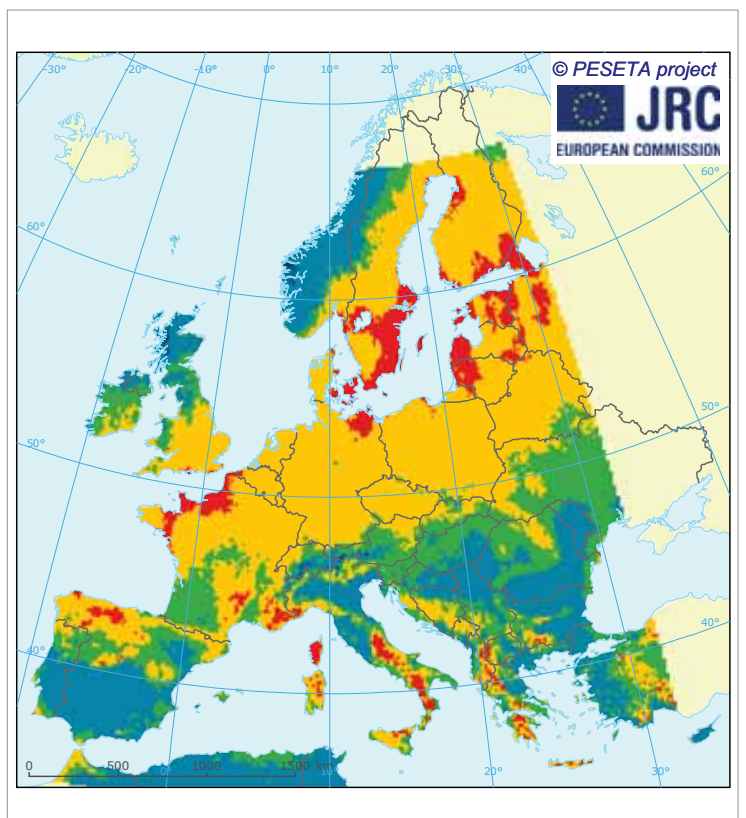
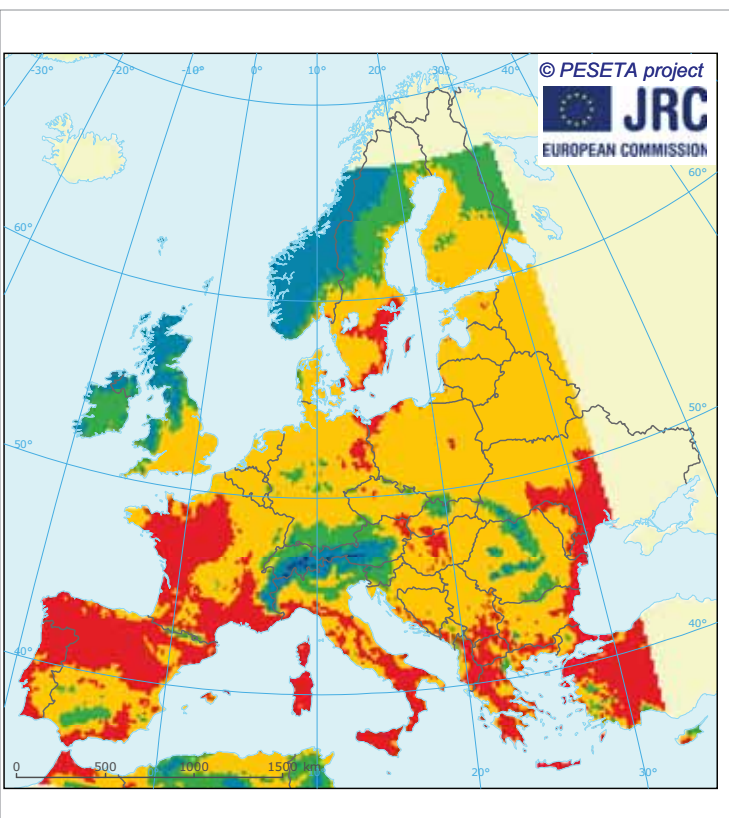
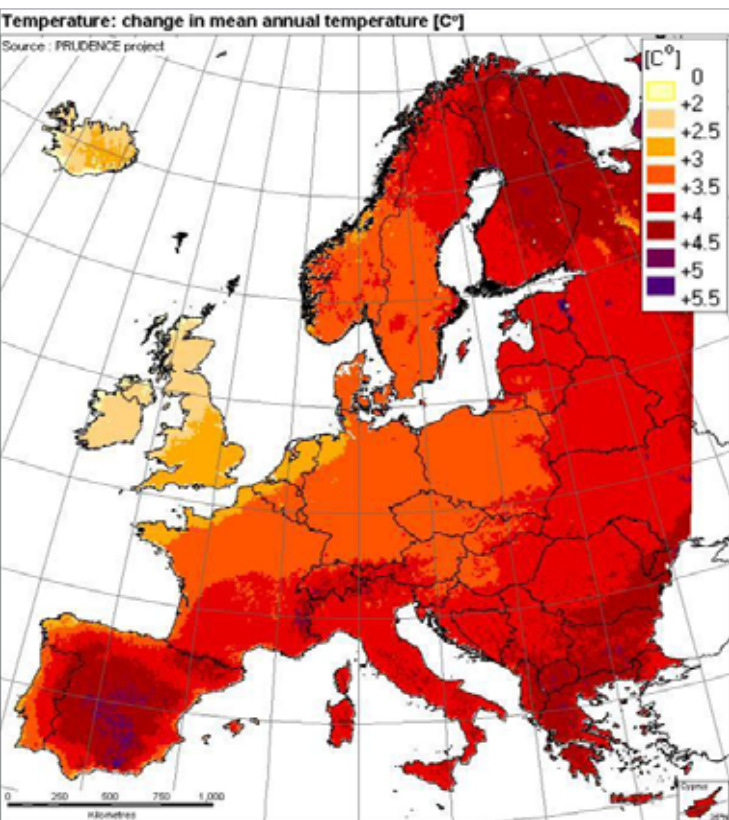
waardoor hier blijvend met zandsuppleties in de veiligheid kan worden voorzien. Waar de veiligheid niet in gevaar is en ook geen grote recreatieve belangen spelen, kunnen natuurlijke processen hun gang gaan. Dit is nu al het geval in de Slufter en in de natte duinvalleien. Dynamisch kustbeheer is gewenst, maar moet wel worden gedoseerd en gemonitord, want burgers vinden veiligheid het belangrijkste en vertrouwen er niet meteen op dat de natuur daar ook wel voor zorgt.

Een belangrijk onderdeel van het kuststelsel zijn de buitendelta's van de zeegaten. Zowel bij het Eijerlandse gat als bij het Marsdiep dreigen de buitendelta's te verkleinen door de zandhonger van de Waddenzee. Dat zou vérgaande consequenties hebben voor Texel, maar ook voor De Helder en het gehele Waddensysteem. Er wordt onderzocht in hoeverre suppleties op de buitendelta's wenselijk zouden kunnen worden.

3.4 Kop - probleemanalyse en ontwikkelingsperspectief

Probleemanalyse: ruimtelijke tekorten en opgaven

De Kop kenmerkt zich door een smalle zeekering in de vorm van vaak maar één duinenrij of een forse dijk met meteen daarachter groot, open polderlandschap. Dit heeft z'n oorzaak in de ontstaansgeschiedenis. Bij Camperduin hield het vaste land vroeger op en daarboven was er een waddensysteem van eilanden, zandplaten, slikken en kwelders. Deze zijn geleidelijk met elkaar verbonden en het achterliggende land werd ingedijkt. Op verschillende plaatsen is het middeleeuwse karakter nog aan de vorm van de polders af te lezen, zoals net achter de Hondsbosche en Pettemer Zeewering. Noordelijker zijn de polders veel grootschaliger. De belangrijkste kustplaatsen zijn Den Helder en Julianadorp (gemeente Den Helder), Callantsoog en Petten (beiden gemeente Zijpe) en Camperduin (gemeente Bergen). Andere relevante locaties – voornamelijk toeristenclaves – zijn Sint Maartenszee net ten noorden van de Onderzoekslocatie Petten (OLP), Groote Keeten, ten noorden van Callantsoog en het recreatieknooppunt in de Helderse vallei. Daarnaast is Voordijk in ontwikkeling. Economisch zijn de belangrijkste activiteiten in de Kop: grootschalige land- en tuinbouw (met name bollenteelt), de Onderzoekslocatie Petten, recreatie & toerisme

boven links: verwachte stijging van de gemiddelde jaartemperatuur (Peseta project EU) / boven rechts: Dam op Wieringen - echt contact met de Waddenzee
 onder: gesimuleerde condities voor zomertoerisme in Europa voor 1961-1990 (links) en 2071-2100 (rechts) geel=zeer goed, blauw=acceptabel.

(vooral geconcentreerd in bungalowparken) en de marine-, haven- en offshore-activiteiten vanuit Den Helder. Qua innovatie en toekomstige werkgelegenheid gaat het vooral om de clusters energie, offshore, leisure en medisch (Gemini Ziekenhuis in Den Helder en isotopenproductie door Covidien in Petten). Het hele gebied valt onder Natura 2000, maar extra bijzondere natuur is er o.a. in het Zwanenwater boven Petten, boven Camperduin in de oude polders achter de Hondsbossche en Pettemer Zeewering en in het Mariëndal, de Donkere Duinen en de Grafelijkheidsduinen bij Den Helder.

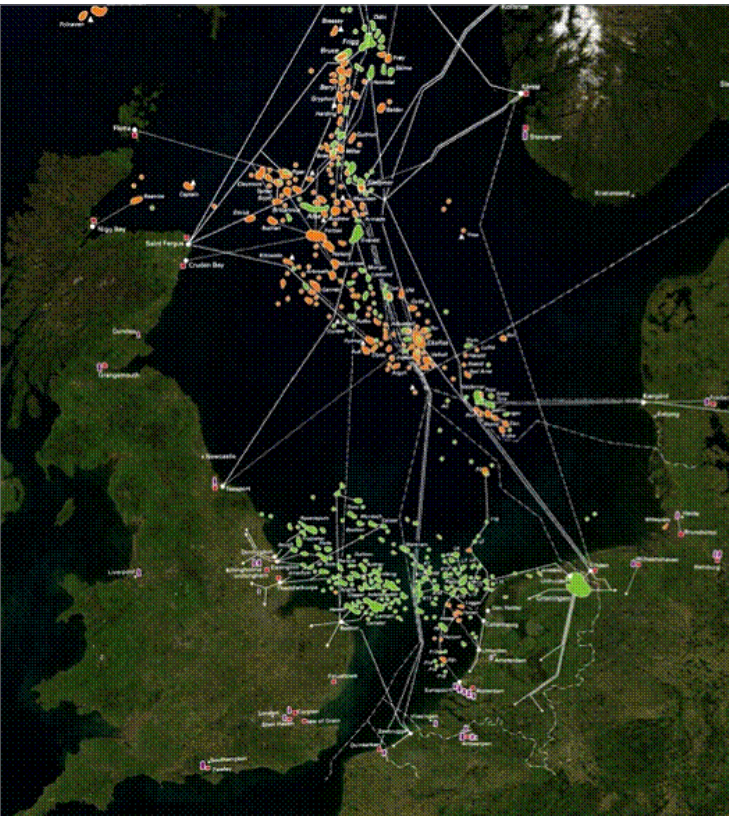
Den Helder vervult als grootste plaats van oudsher de centrumfunctie in de Kop en biedt nog altijd voorzieningen voor Texel. Schagen is echter met een inhaalslag bezig.

De toekomst van ECN en NRG en daaraan gelieerde bedrijven op de Onderzoekslocatie Petten – met circa 1500 medewerkers verreweg de grootste werkgever in de regio – wordt mede bepaald door de nieuwe Pallasreactor. Die moet de bestaande hoge flux reactor gaan vervangen. Het kabinet heeft hierover inmiddels een positief besluit genomen. De regio kan dit goed gebruiken, want de Kop van Noord-Holland krijgt de komende decennia te maken met een stagnerende bevolkingsgroei. Dit betekent dat de bevolking vergrijsd en dat er binnen enkele decennia tekorten in de beroepsbevolking kunnen ontstaan. De provincie en de Kop-gemeenten willen via clusterbeleid de werkgelegenheid in stand houden, waarbij de relatie tussen onderwijs- en arbeidsmarkt erg nauw komt vanwege de stagnerende bevolkingsgroei. Daarnaast is het streven om in de kustdorpen voldoende draagvlak te houden voor voorzieningen door meer jaarrond toerisme aan te trekken. Veel vakantieparken in de regio zijn nu van relatief lage kwaliteit. Er staan veelal eenvormige, verouderde bungalows op relatief kleine plaatsen en het voorzieningenniveau is doorgaans laag. De parken bedienen vooral Duitse toeristen en dan met name de onderkant van de markt. De architectonische kwaliteit van de parken is laag, vaak zijn ze hermetisch van opzet, met een slechte relatie met de omgeving.

Er is geen aantrekkelijk achterland (groene structuren/verblijfsgebieden) dat een volwaardig alternatief vormt voor het strand, bijvoorbeeld bij minder weer of ten behoeve van ander recreatief gebruik. Buiten het hoogseizoen is er daardoor nu niet veel te beleven in dit gebied. Van belang is dat toeristen

verblijfsaccommodatie van hogere kwaliteit geboden wordt, het hele jaar door. Ook is diversificatie van het aanbod nodig: zowel goedkoop, middenklasse als duur. Ook moet het “toeristisch product” verbreed worden en meer jaarrond beschikbaar zijn. Het zijn nu vooral kleinere ondernemers die hier actief zijn, met een te smalle basis om grotere plannen te kunnen realiseren. Maar dit kan veranderen. Door klimaatverandering kan de Nederlandse kust mogelijk aantrekkelijker worden voor Nederlandse en buitenlandse toeristen blijkt uit onderzoek van het Joint Research Centre en het European Environmental Agency van de EU. Zij zien een verschuiving van de ‘geschiktheidspatronen’ voor zomertoerisme, zie de kaarten. Uiteindelijk zullen er kostendragers moeten worden gevonden voor het ontwikkelen van dit gebied. De provincie kan misschien als trekker, aanjager en verbeeldert optreden van de kansen die hier liggen en samen met relevante landschapspartijen en eigenaren het hoe, wat en waar van het landschap als vestigings- en investeringsconditie verkennen. Want het landschap is hier de sleutel.

Vanuit veiligheidsoogpunt is van belang dat de zeekering van Den Helder niet gemakkelijk zeezijdig met zand kan worden versterkt vanwege de diepe geul (50 meter) van het Marsdiep. De 3e ronde toetsing heeft uitgewezen dat de steenbekleding van deze zeekering nu moet worden verbeterd. Daarna zijn hier de eerstkomende decennia geen grote veiligheidsingrepen nodig (zie het Deltares-rapport Toekomstvaste zeekeringen). Wanneer die op termijn wel nodig zijn, rond 2050, is de kans groot dat de zeekering zelf op de schop moet, omdat (alleen) met zand versterken hier erg moeilijk is. Omdat het havengebied van Den Helder ook pas op termijn uitbreiding behoeft, kunnen de ruimtelijke en de veiligheidsopgaven hier t.z.t. misschien gecombineerd worden, mits deze in de tijd op elkaar afgestemd kunnen worden. Provincie en gemeente zetten vooralsnog in op het beter benutten van het bestaande haventerrein door o.a. gedeeld gebruik van kades en andere voorzieningen door de marine en de civiele havenbedrijven. Marine en civiele bedrijven kunnen veel meer dan nu samenwerken, bijvoorbeeld door fysieke ruimte te delen, een gezamenlijke planning en het delen van kennis en innovatie. Medegebruik kan ook bestaande activiteiten rendabeler maken. Verder bestaat de verwachting dat de

impressies Kop: offshore activiteiten in de Noordzee (boven) / impressie mogelijk 'landschap' achter duinen, tussen de bollen (onder)

optimalisatie tevens kan leiden tot een verbeterde bereikbaarheid van de TESO-haven. Economisch zijn beide havengebruikers belangrijk voor Den Helder. Bij de marine werken circa 500 mensen, bij de civiele havenbedrijven ongeveer 350. Op termijn kan Den Helder een dedicated offshore haven worden die naast de olie- en gasplatforms ook de noordelijke windparken bedient. De verwachting is dat in de toekomst wel behoefte ontstaat aan uitbreiding in noord-oostelijke richting, dat wil zeggen in de Waddenzee. Uitbreiding in de Waddenzee is alleen denkbaar wanneer nut- en noodzaak onomstotelijk vaststaan en sprake is van ruime natuurcompensatie. Ook daarom is uitbreiding van de haven nu niet aan de orde.

Net achter de dijk bevinden zich wat meer westelijk ook woonwijken uit de periode van de wederopbouw die mogelijk binnen enkele decennia gereconstrueerd moeten worden. Ook vanwege deze wijken dient een toekomstige versterking van de kering van Den Helder in nauwe samenhang te worden gezien met de ruimtelijke ontwikkeling van de noordzijde van deze stad.

Schets kustplaatsen

Den Helder is het Gibraltar van het noorden. De stad ligt achter een hoge zeekering en is aan drie kanten omgeven door groot water: de Noordzee, het Marsdiep en de Waddenzee. De zee is vanuit de stad echter niet te zien. Den Helder is vanouds een marinehaven. Sinds het vallen van de Berlijnse muur in 1989 bevindt de stad zich in een overgangsfase, omdat het einde van de koude oorlog tot grootschalige bezuinigingen bij de marine heeft geleid. Er wordt nu met name binnenstedelijk gewerkt aan drie grote projecten: de reconstructie van het stadscentrum, de restauratie van de Stelling en de transformatie van Willemsoord als voormalige marineterrein en -haven. Willemsoord moet een broedplaats worden van culturele en innovatieve activiteiten. Een nieuwe economische drager in Den Helder is mogelijk de offshore industrie. Die bevindt zich aan de oostzijde van de stad en zou in de toekomst flink in omvang kunnen toenemen naarmate de activiteiten op de Noordzee toenemen. Ook het vliegveld De Kooy, één van de grootste helihavens van Europa, vervult een belangrijke rol in de offshore industrie. Aan de noordoostkant van de stad bevindt zich ook de veerpont naar Texel. De meeste bedrijvigheid bevindt zich dus aan de oostzijde van de stad. Met als nadeel dat

de Waddenzee vanuit Den Helder nauwelijks bereikbaar is. De westflank, met Huisduinen – van oorsprong een aparte plaats, met lange tijd een breed strand dat verdween door de aanleg van de Afsluitdijk (1932) – als meest in het oog springende en mooie gebied, is meer op leisure gericht en herbergt een aantal fraaie onderdelen van de stelling (Fort Kijkduin). De aanleg van de Mariëndal Zuid, een nieuw natuurgebied dat zich parallel aan de kust naar het zuiden uitstrekt op voormalige bollengrond, draagt hieraan bij. Zo ook de herinrichting van Nieuw Den Helder, een westelijke woonwijk uit de jaren vijftig die plaats maakt voor woningen in een hoger segment en waar het duinkarakter wordt binnengehaald in de wijk. Den Helder beschikt aan de zuidwestkant over vijf kilometer strand en profileert zich ook als badplaats. Of badplaatstoerisme nu wel of niet een economisch speerpunt van Den Helder kan worden, een feit is dat de westflank een mooie tegenhanger is – ook vanwege het goede woonklimaat – van het bedrijvige oosten. Daarom heeft de westflank voor de stad als geheel grote waarde. Immers, wat heb je aan meer werkgelegenheid wanneer het woon- en vestigingsklimaat en de kwaliteit van het ommeland zo mager zijn? Het landschap is het vestigingsmilieu, is recreatief domein, decor voor tweede huizen, voor wellness en conferentieprogramma's.

De westflank sluit via de Helderse vallei aan op het kustgebied van de Kop. Daarom moet dit gebied, ook al ligt het in de invloedssfeer van Den Helder, in samenhang met de landschappelijke ontwikkeling van zuidelijke kustzone worden gezien.

Voor de Kop geldt hopelijk de Wet van de remmende voorsprong: omdat er weinig is, ben je aan weinig gebonden en kun je iets echt nieuws ontwikkelen. Het traditionele conferentielandchap aan zee (Parkduinen) heeft een behoorlijk sleetse hotel- en conferentieoorden voorraad (uit met name de jaren 60-80). Terwijl het voor het meerdaagse uitwaaien aan zee niet uitmaakt of je een half uur of een uur moet reizen vanuit bijvoorbeeld de MRA. Conferentievoorzieningen zouden dus prima in de Kop kunnen worden gerealiseerd, in een nieuwe stijl, en dan mogelijk ook als kostendrager voor het landschap kunnen dienen.

Julianadorp (gesticht in 1909) is een satellietdorp van Den Helder, waar in de Koude Oorlog (jaren '70) veel woningen zijn gebouwd, toen men dacht dat de marine

vormgeving van (nieuwe) landschappen en architectuur is een belangrijk kenmerk van én opgave voor **Parkduinen**

boven links: uitkijktoren Flims (CH), Corinna Menn / rechts: Hotel-Spa (SLO), Enota / onder links: hotel Bergen aan Zee / rechts: Boulevard Katwijk, Marlies van Diest

nog een grote vlucht zou gaan nemen. Het overheersende stratenpatroon is dat van de destijds dominante “bloemkoolwijk”. Het dorp kent een hoge mate van functionaliteit, passend bij het omringende bollenlandschap. Aan de westzijde zijn er meerdere bungalowparken met vakantiewoningen, dorpen op zich. Een bijkomend ruimtelijk probleem van Julianadorp is dat de belangrijkste weg naar het strand – de Van Foreestweg - doodloopt op de doorgaande noord-zuid verbinding tussen Callantsoog en Den Helder. Er is ter plekke geen strandopgang. Julianadorp en Julianadorp aan Zee verschillen landschappelijk weinig, maar zijn cultureel zeer verschillend: de bollenboeren en de eigenaren van de recreatiewoningen hebben weinig tot niets met elkaar. Callantsoog is het voormalige dorp Callinge op het eiland 't Ooghe, vroeger het eerste Waddeneiland. Het is nu een familiebadplaats met een aantrekkelijk dorpspleintje met redelijk wat voorzieningen. Callantsoog wordt in de regio beschouwd als een prettige plek om te wonen, mede vanwege de ligging tegen de duinen. Het strand is vanuit het dorpscentrum goed bereikbaar, want de duinen zijn ter plekke maar één rij breed en er zijn meerdere strandopgangen. Dat maakt Callantsoog ook aantrekkelijk voor bezoekers. Het dorp heeft naar verhouding veel voorzieningen waarmee het een regionale functie vervult. Dit is feitelijk wat de andere kustplaatsen ook nastreven. De parkeerdruk op mooie dagen in het hoogseizoen wordt opgevangen door te parkeren in de bermen. Er zijn geen echte ruimtelijke problemen. In het kader van de Zwakke Schakels wordt de kust ten zuiden van Callantsoog de komende jaren met zand versterkt. Het strand wordt hierdoor op langere termijn mogelijk wat breder. Voor het dorp brengt dit naar verwachting geen grote veranderingen met zich mee.

Petten en Camperduin liggen allebei aan een kop van de circa 5,5 kilometer lange Hondsbosche en Pettemer Zeewering. Petten in het noorden, Camperduin in het zuiden. Petten is een echt dorp, Camperduin heeft meer het karakter van een nederzetting, op de grens van het voormalige vasteland. Landschappelijk is Camperduin heel bijzonder vanwege het ‘drielandshappennpunt’: de overgang van de brede Schoorlse duinen naar het middeleeuwse polderlandschap van de Harger- en Pettemerpolder, aan de zeezijde begrensd door de dijk, een monumentaal waterstaatswerk. De Hondsbosche en Pettemer Zeewering wordt de

komende jaren zeezijdig met zand versterkt. Dit biedt met name kansen voor het dorp Petten. Petten is sinds de middeleeuwen vier keer verplaatst en herbouwd, de laatste keer na de tweede wereldoorlog. Het dorp bestaat nu uit verschillende wijken zonder veel samenhang en oogt tamelijk schraal. De gemeente Zijpe streeft ernaar (ontwerp-Structuurvisie) van Petten een duindorp annex badplaats te maken. Voor de dijk komt straks strand wat daartoe veel mogelijkheden biedt. Door ook aan de landzijde de duinen deels in het dorp te brengen, wordt het dorp minder schraal. Het dorp krijgt volgens de plannen een levendiger hart door de verkeerscirculatie aan te passen en het dorpsplein op te knappen. Petten kan hierdoor misschien ook een aantrekkelijke woonomgeving worden voor werknemers van het nabije energieonderzoekscentrum dat nu weinig relaties met het dorp heeft. Het plan zal gefaseerd gerealiseerd moeten worden in verband met de benodigde middelen. Het moet nu eerst door de gemeenteraad worden vastgesteld. Het huidige karakter van Camperduin zal door de kustversterking naar verwachting niet sterk veranderen.

Ontwikkelingsperspectief: wat behouden /wat ontwikkelen?

De komende jaren worden de Zwakke Schakels versterkt. Daardoor ontstaat een strand voor de Hondsbosche en Pettemer Zeewering, met o.a. ruimte voor nieuwe strandpaviljoens en/of strandhuisjes ter hoogte van Petten en Camperduin. Landzijdig wordt een ruimtelijke kwaliteitsprogramma gerealiseerd dat voorziet in strandopgangen, fiets- en wandelpaden, natuurontwikkeling, uitkijktorens en parkeervoorzieningen. Op langere termijn gaat het in de Kop - in het verlengde van dit ruimtelijke kwaliteitsprogramma - vooral om het toevoegen van meer “landschap”. Langs de kust misschien in de vorm van verbrede duinen - die daar ook voor een verbeterde zoetwaterhuishouding zouden kunnen zorgen - in het binnenland door nader te bepalen “nieuwe landschappen”. Niet alleen t.b.v. recreatie en toerisme, maar ook om de leefbaarheid van de bestaande dorpen te verhogen, met name Julianadorp en Petten. Van belang is wel dat deze nieuwe landschappen recht doen aan het huidige open karakter, wat ook bijdraagt aan de natuurwaarden in de smalle kuststrook. De belangrijkste vraag is: wat is landschappelijk nodig om

kwaliteitsslag markante
overgang dijk-duinen:
vormgeven aan Park-karakter

aandacht voor architectuur:
kwaliteitsslag Boulevards
Bergen aan Zee en Egmond aan
Zee

Parkway
Beverwijk - Wijk aan Zee

aandacht voor binnenduinrand:
ruimtelijke kwaliteit / programma's draagvermogen /
toegankelijkheid duingebied

open houden landschap tussen duinen en verstedelijkt gebied

Kijkwijzer

Parkduinen is een tweelinglandschap. Het open landschap ontleent haar waarde aan de omringende dichtheid en andersom. Dicht zijn de beboste duinen en de bebouwde gebieden die zich in/aan dit gebied nestelen. De zwarte onderbroken lijnen geven het streven naar behoud en een waardevolle omgang met die openheid weer. Aan weerszijden van de Duinweg-Herenweg-Postweg geeft de wolk vrolijke bolletjes een suggestie van bereik, schaal, diversiteit en toegevoegde waarde (kleur) van mogelijke, kleinschalige ontwikkelingen langs deze kijklijn bij uitstek. In het zuiden zou deze, inclusief 'bolletjes' doorgetrokken kunnen worden tot aan Wijk aan Zee, waarmee ook deze plaats onderdeel wordt van Parkduinen. Er zijn twee plaatsen aangegeven waar Parkduinen zich nadrukkelijker aan de buitenwereld zou kunnen presenteren. Bij het station Castricum waar de provincie momenteel bouwt aan het Archeologische Depot, en bij Hargen, waar de dramatische duinpartij hier veel opvallender dan nu begin en eind van Parkduinen zou kunnen markeren én het begin van de noordelijker leegte, door een architectonisch en/of landschapsarchitectonisch gebaar van sublieme (PARK)kwaliteit. Bij Egmond en Bergen aan Zee wordt in de kaart een architectonische en stedenbouwkundige kwaliteitsslag gesuggereerd; zeker ook voor de Boulevards.

kust (de verlengde westflank van Den Helder) en achterland tezamen jaarrond aantrekkelijker te maken? “Meer landschap” is de algemene opgave, maar de invulling kan van noord naar zuid verschillen als gevolg van dominante functies, kostendragers en de bestaande landschappelijke en natuurlijke context.

NB: uitkomsten Atelier Kustkwaliteit Den Helder: de geschetste scenario's vanuit lange termijn veiligheid brengen drie oplossingsrichtingen voor de opgave in Den Helder in beeld. In het eerste scenario wordt uitgegaan van een enorme toename van activiteiten op de Noordzee waarvoor Den Helder de poort kan zijn. Als gevolg hiervan breidt de haven uit en de hiervoor noodzakelijke natuurcompensatie vindt plaats in een verbrede, nieuw te ontwikkelen binnenduintrand ten zuiden van Den Helder richting Julianadorp. Een tweede scenario gaat uit van het op termijn verdwijnen van de Noorderhaaks (Razende Bol) (ca. 50 jaar) bij onvoldoende suppleties. Den Helder en het achterland zouden dan beschermd kunnen worden door een landwaarts versterkte zeekering gecombineerd met wonen, bijvoorbeeld in de vorm van een Deltadijk. In de extreemste variant wordt Den Helder weer een eiland(bolwerk) zoals het dat ooit was. Een breed zeegat tussen Julianadorp en de zuidelijke rand van Den Helder verbindt de Noordzee met de Waddenzee. Den Helder zou zo een zeer royaal strand op het zuiden krijgen; een ideale rand voor wonen en recreëren en bijvoorbeeld culturele- en zorgvoorzieningen.

3.5 Parkduinen - probleemanalyse en ontwikkelingsperspectief

Probleemanalyse: tekorten en opgaven

“Parkduinen” omvat de Kennemer- en Schoorlse duinen en daarbinnen van noord naar zuid de gemeenten Bergen, Castricum en Heemskerk en de kustdorpen Bergen aan Zee en Egmond aan Zee. Castricum en Heemskerk hebben allebei wel verbindingen naar zee – vanuit Castricum met de auto en vanuit Heemskerk op de fiets - en strandopgangen met paviljoens, maar liggen zelf niet direct aan zee. Belangrijkste kenmerk van dit gebied is de breedte van de duinen en de overgang van duin naar binnenduintrand. De duinen en het grensgebied van duin en binnenduintrand zijn hier minstens zo aantrekkelijk als de kustplaatsen. De bijna

25 kilometer lange “Herenweg” of “Rijksstraatweg” die van Heemskerk in het zuiden via Castricum, Egmond Binnen, Egmond aan den Hoef, Bergen en Schoorl naar Groet en uiteindelijk Camperduin loopt, markeert al eeuwen de grens tussen hoge duinen en lage geestgronden en is een zeer geliefd “woonlint”. De belangrijkste plaatsen in het achterland, ook qua werkgelegenheid, zijn Heiloo, Alkmaar en Heerhugowaard. Er is ruimtelijk weinig mis met dit gebied. Het is dus meer een kwestie van behouden – met name van het open karakter van de binnenduintrand – dan van ontwikkelen.

Schets kustplaatsen

Bergen aan Zee en Egmond aan Zee zijn sterk verschillende kustplaatsen. Egmond aan Zee is van oorsprong een vissersdorp en nu een florerende familiebadplaats. Bergen aan Zee is een voormalig kunstenaarsdorp, begin 20e eeuw gesticht door Jacob van Reenen, grondeigenaar en Heer van Bergen. Hij en zijn vrouw lieten de landschapsarchitect L.A. Springer en later de stedenbouwkundige en architect Berlage ontwerpen maken voor een nieuwe badplaats. Kenmerkend hierin zijn de twee duinkommen – waaronder het qua natuur zeer bijzondere Engelse veld vanwege de overgang van kalkrijke naar kalkarme grond - met mooie villa's er omheen. De boulevard en de bebouwing erop en vlak erachter zijn in de tweede wereldoorlog verwoest voor de aanleg van de Atlantikwall. Daarna zijn er verschillende nieuwe plannen gemaakt, maar geen van alle ten uitvoer gebracht, waardoor de boulevard en de naaste omgeving nu nogal rommelig ogen. De gemeente Bergen heeft – na alle pogingen in het verleden – nu geen plannen meer om hieraan wat te doen. De gemeente stelt momenteel wel een Structuurvisie Bergen aan Zee op. De panoramische, kronkelende Zeeweg van Bergen naar Bergen aan Zee (1906) is van hoge landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit. Egmond aan Zee – dat net als Petten verschillende keren door de zee is opgeslokt en alsmaar landinwaarts is verplaatst - heeft een vrij aardige boulevard. Het dorp heeft net als Bergen aan Zee in het verleden een bijzondere vorm van tijdelijk verblijf gekend met het onderdak brengen van stadse bleekneusjes. Daarvan resteren nu nog de voormalige (kinder)koloniehuisen en vele verhalen. Een ander kenmerk zijn de kleine boten die je in Egmond aan Zee overal nog vindt en die de nog

Atelier Kustkwaliteit Wijk aan Zee en IJmuiden

Atelier Kustkwaliteit (met als initiatiefnemers Deltaprogramma Kust, provincies Zuid- en Noord-Holland, gemeente Den Haag en TU Delft) heeft in 2011 in Wijk aan Zee en IJmuiden bijeenkomsten georganiseerd. Het Atelier richt zich via ontwerpend onderzoek op het verbinden van de lange termijn kustveiligheidsopgaven (2050 en daarna) met de mogelijke kansen voor ruimtelijke ontwikkeling. De resultaten komen in december beschikbaar. Kort samengevat voor IJmuiden: het buitendijks havengebied van IJmuiden ligt - met uitzondering van oud-IJmuiden - nu al niet op Deltahoogte. Zandsuppletie bij de noordpier en/of versterking van de pier zelf kan het buitendijkse havengebied beter beschermen tegen noordwester stormen bij zeespiegelstijging in de loop van deze eeuw. Het gedeeltelijk ophogen van het havengebied, adaptief bouwen en het extra beschermen van het gebied met kades en eventueel een aantal stormvloedkeringen, zijn vanuit kustveiligheid denkbare opties. De kansen liggen met name op het gebied van het verbreden van recreatieve voorzieningen, het toevoegen van nieuwe verbindingen over land en water en het vormgeven van de overgang tussen bebouwde omgeving en natuur.

Taskforce Ruimtewinst Zandvoort

De TFR is een onafhankelijke commissie, ingesteld door de provincie Noord-Holland, met als doel het vinden van binnenstedelijke oplossingen voor complexe ruimtelijke vraagstukken. De Taskforce richtte zich eind 2009/begin 2010 op de Zandvoortse Middenboulevard, het deel van de boulevard tussen het Palacehotel en het Badhuisplein. Volgens de TFR is dit het gebied dat Zandvoort een gezicht moet geven. Aan het begin van de 20e eeuw bestond de bebouwing uit statige badhotels en villa's met veel grandeur. Zandvoort was toen een internationaal bekende badplaats. Keizerin Sissi van Oostenrijk kwam er meerdere malen op bezoek. Tijdens de 2e wereldoorlog zijn 648 gebouwen gesloopt. Het Kurhaus overleefde de oorlog, maar werd alsnog gesloopt om plaats te maken voor het wederopbouwplan

van rijksbouwmeester ir. C. Friedhoff. Dit bevatte een totaalontwerp voor de 3 km lange en 200 meter brede kaalgeslagen strook. Dat plan is maar gedeeltelijk uitgevoerd. Daardoor ontbreekt nu de eenheid en is de boulevard een desolaat, hard, stenig en winderig gebied geworden, gekenmerkt door dichte wanden en grote open leegtes, op plekken waar je winkels, horeca en levendigheid zou verwachten. Desondanks ontvangt Zandvoort jaarlijks ruim 4 mln. bezoekers waarvan ruim 1,2 mln. verblijfstoeristen. Zij besteden jaarlijks gemiddeld 166 mln euro. Het aandeel Duitse toeristen neemt ieder jaar wat af. Zij gaan in toenemende mate naar de badplaatsen aan de Oostzee.

Volgens de TFR heeft de Middenboulevard een flinke kwaliteitsimpuls nodig. Voor een gefaseerde herontwikkeling van het hele gebied is naar verwachting 20-25 jaar nodig. Er zouden met name voorzieningen moeten komen voor ieder weertype in het betere segment. De doelgroepen daarvoor zijn welgestelde 55+-ers, hoogopgeleide 30+-ers uit de Metropoolregio en zakelijke toeristen. Het zou moeten beginnen met een verbetering van de openbare ruimte, o.a. door de duinen het dorp in te halen en de pleinen daarmee aan te kleden en in kleinere eenheden op te delen. De Taskforce doet ook aanbevelingen voor een betere verkeerscirculatie en voor het bovengronds danwel elders oplossen van de parkeerproblematiek. De naoorlogse hoogbouw zou door architectonische "vernieuwbouw" aantrekkelijker gemaakt kunnen worden en de winkels, die nu verspreid zijn over het hele gebied, zouden gegroepeerd kunnen worden op de twee koppen van de boulevard, het Palacegebied en het Badhuisplein. Daarnaast zouden de belangrijkste toegangsroutes, inclusief die vanaf het station, dan ook moeten lopen en ook als zodanig goed herkenbaar moeten zijn. O.a. door eenduidig materiaal gebruik. Mede op basis van deze resultaten heeft de provincie besloten middelen te reserveren voor een goed uitgewerkt plan voor het Entreegebied van Zandvoort.

steeds sterke relatie van de bewoners met de zee illustreren. Voor de lange termijn veiligheid is van belang dat Egmond aan Zee en Bergen aan Zee allebei verharde keringen in de vorm van boulevards hebben en dat hier structureel erosie optreedt. Zeewaarts zandig versterken is hier goed mogelijk en ook wenselijk in verband met de beoogde recreatieve strandbreedte. Bij Castricum zijn lichtere vormen van dynamisch kustbeheer mogelijk. De “kerf” in de noordelijker gelegen Schoorlse duinen slibt steeds dicht, maar er heeft zich hier wel waardevolle natuur ontwikkeld. Castricum aan Zee is een verzameling gebouwen met een parkeerplaats en de Zeeweg. De grote campings Geversduin en Bakkum zijn in het Noord-Hollands duinreservaat aangelegd en dienden lange tijd als achtertuin van Amsterdam en de Zaanstreek. In het Duinreservaat zijn meer recreatiefuncties aanwezig, maar het gehele aanbod is kleinschalig, bescheiden en vanouds fraai ingepast in het landschap. Het voormalig gezondheidscomplex ‘Duin en Bosch’ en landgoed Marquette in de binnenduintrand zijn typerend voor het landschap van Parkduinen. Ter hoogte van Heemskerk is het karakteristieke duinenlandschap tot op de dag van vandaag rustig en intact gebleven, veel meer dan bij andere kustplaatsen. Een grootschalige strandcultuur heeft de voormalige tuinbouwgemeente Heemskerk nooit gekend.

Ontwikkelingsperspectief: wat behouden, wat ontwikkelen?

Het komt er in dit gebied vooral op aan de “grote landschappen” (de duinen en de binnenduintrand) volgens de huidige karakteristiek te behouden. Bij de duinen gaat dat vanwege de beschermde status redelijk vanzelf, bij de binnenduintrand niet. Daarom is met name aandacht nodig voor het open houden, eventueel zelfs open maken, van de binnenduintrand. Dit wil niet zeggen dat er niets meer mag. Het gaat erom zorgvuldig met de randen om te gaan en nieuwe ontwikkelingen ruimtelijk en kwalitatief een toevoeging te laten zijn aan het landschap. De westelijke ontwikkeling van Alkmaar is een goed voorbeeld van hoe het niet moet. De gebouwen langs de N9 zijn met de achterzijde naar de binnenduintrand gericht, waarvandaan ze ogen als rafelige uitstulpingen van Alkmaar. Om recht te doen aan het landschap, zouden gebouwen op deze locatie twee voorkanten moeten hebben.

Het zuidelijker gelegen Heemskerkerduin maakt deel uit van de binnenduintrand en is traditioneel een tuinbouwgebied. Hier kan het twee kanten op: ook hier naar openheid streven of het contrast opgeven en manieren zoeken om het als een recreatielandschap in te voegen in het duinlandschap. De gemeente Heemskerk streeft naar dit laatste, maar het zou jammer zijn als dit gebied uiteindelijk zo verdicht dat het aantrekkelijke contrast tussen duinen en binnenduintrand hier niet zichtbaar en beleefbaar meer is. De gemeente wil recreatieve en kampeermogelijkheden toevoegen, plus voorzieningen zoals bed&breakfasts, ter aanvulling op of naast de agrarische activiteiten. Dit sluit op zich goed aan bij de ‘doe-arrangementen’ van het belevingstoerisme waarvoor ook ruimte is binnen het Noord-Hollands Duinreservaat en bij het Uitgeestermeer en op allerlei sportfaciliteiten in de omgeving. Het parkkarakter van Parkduinen krijgt verder inhoud door hekken en afsluitingen zoveel mogelijk te beperken, waardoor ontspannen overgangen tussen verschillende terreinen en grondeigenaren ontstaan. Bij een Park past dat er veel en aantrekkelijke in- en toegangen zijn. Hierop wordt dus niet bespaard. Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen is er aan weerszijden van de Duinweg-Herenweg-Postweg binnen het bestaande bebouwde gebied, maar dan wel vanuit een visie op het maximale draagvermogen van deze rand. Voor het beoordelen van nieuwe landschappelijke, stedenbouwkundig en architectonische ingrepen, is van belang dat het concept “Park” vertaald wordt in een visie op de gewenste schaal en vormgeving van wat in het gebied aanwezig is. In de kustplaatsen gaat het vooral om het organiseren van aandacht voor architectuur. Architectuur die kansen verkent en illustreert voor een nieuwe toekomst voor de sleetse architectuur van de periode 1960-1980. Dit geldt met name voor Egmond aan Zee. Hoewel het behouden voorop staat, is er toch ook ruimte voor geheel nieuwe programma’s en gebouwen vanwege de te verwachten toenemende vraag vanuit de nabijgelegen Metropoolregio. Hoe kunnen de kwaliteiten van Parkduinen verder/beter worden benut? Wat is bijvoorbeeld mogelijk op de dramatische overgang tussen Camperduin en de Hondsbossche en Pettemer Zeewering? Tot slot: de boulevards van Egmond en Bergen aan Zee zouden pilots kunnen zijn voor de ontwikkeling van een architectuur “taal” voor Parkduinen. Het daadwerkelijk herontwikkelen van die

pielen in toekomst mogelijk ook recreatieve / programmatische en architectonische inulling geven

herontwikkeling IJmuiden aan Zee / Seaport Marina

contrast stad-natuur en natuur-techniek ruimtelijk interessanter maken

betere toegankelijkheid natuurlijk kerngebied rondom minder barrières, aanvullende fiets- en voetverbindingen

betere relatie Zandvoort met de zee en het duinlandschap

Kijkwijzer

Bij Metropool aan Zee is een tweede 'orderingslaag' gesuggereerd van bijzondere gebouwde elementen/voorzieningen (roze sterren) in de orde van de Hoogoven-schoorstenen, het Best Western Palace hotel in Zandvoort, de Watertoren langs de Zeeweg (de roze rondjes). In een gebied dat veel meer dan Parkduinen een mozaiek is van fragmenten met wisselend gebruik, beeld, toegankelijkheid, eigenaren etcetera, biedt zo'n laag aanvullende (sturlings) mogelijkheden voor versterking van de identiteit, accommodatie van programma en koppeling van dit landschap aan het metropolitane achterland. De met roze omlijnde gebieden zouden gelezen kunnen worden als de pendants van de landgoederen aan de binnenuinrand: zeegoederen, Vissersdorp Zandvoort, Circuit Zandvoort, Marina Seaport en noordelijk daarvan het herontwikkelingsgebied van de haven zijn stuk voor stuk gebieden met een uitgesproken ruimtelijke signatuur en sfeer die zich op een specifieke ruimtelijke wijze (zouden moeten) vermouden tot het landschap er omheen. De tekening suggereert ook dat het systeem van groene verbindingen haaks op de duinen, à la Parkduinen, ook hier verder ontwikkeld zou kunnen worden, bijvoorbeeld onder IJmuiden langs en van Beverwijk naar Wijk aan Zee. En dan in een taal die - en wellicht een programma dat - past bij Metropool aan Zee. De gele lijntjes tenslotte geven de wens weer om het gebied waar mogelijk beter toegankelijk en doorkruisbaar te maken voor langzaam verkeer.

Metropool aan Zee

"Metropool aan Meer"

boulevards kan waarschijnlijk het beste geschieden wanneer daar ook veiligheidsmaatregelen nodig zijn, maar om tot die tijd richting te kunnen geven aan initiatieven, is het wenselijk een beeld te hebben van de hier passende architectuur. Voor Bergen aan Zee wordt nu een ruimtelijke visie gemaakt.

3.6 Metropool aan Zee - probleemanalyse en ontwikkelingsperspectief

Probleemanalyse: tekorten en opgaven

Het kustgebied dat Zandvoort, Bloemendaal aan Zee en een deel van de IJmond (gemeenten Velsen en Beverwijk) omvat, ligt in de invloedssfeer van Amsterdam en maakt dus deel uit van de Metropoolregio Amsterdam. Het kenmerkt zich door de combinatie van grootschalige industriële bedrijvigheid (Tata Steel en de haven- en sluizencomplexen van IJmuiden), grote natuur (Nationaal park Zuid-Kennemerland tussen Zandvoort en IJmuiden), massatoerisme (Zandvoort en Bloemendaal aan Zee) en verborgen plekjes aan de kust voor de kenners, zoals Strand Noordpier van Velsen en Wijk aan Zee. Een kenmerk van het gebied is dat veel niet toegankelijk is en dat er nogal wat ontbrekende verbindingen zijn. Zo kun je bijvoorbeeld op de fiets niet rechtstreeks van Parnassia naar IJmuiden. En om bij Strand Noordpier van Velsen te komen, moet je helemaal om het hoogovencomplex heen.

Het sluizencomplex van IJmuiden wordt vernieuwd en geschikt gemaakt voor grotere schepen (besluit realisatie tweede zeesluis). Net als andere grote havens, schuift de Amsterdamse haven steeds meer zeewaarts op. Deels omdat de schepen groter worden, deels omdat voormalige havengrond ook aantrekkelijk woongebied is ("docklands"). Het beleid voor de havens in het Noordzeekanaalgebied richt zich op betere benutting van bestaande terreinen. Daartoe wordt nu een Noordzeekanaalvisie ontwikkeld. Wanneer de mogelijkheden daarvan uitgeput raken, komen de Houtrak- en Wijkerpolder in beeld. Er zijn geen plannen om de Amsterdamse haven buitengaats te brengen. Wel wordt in IJmuiden de voormalige Averijhaven - nu een slibdepot - gereed gemaakt voor het lichten van schepen. Dit houdt in dat schepen gedeeltelijk van hun lading ontdaan worden zodat ze minder diep steken, wat nodig is om het Noordzeekanaal op te kunnen. Een tweede factor van belang in dit gebied is het

hoogovencomplex van Tata Steel. De internationale staalmarkt is voortdurend in ontwikkeling. Nu wordt deels al omgeschakeld naar hoogwaardigere, maar wel aan de staalindustrie gerelateerde activiteiten, zoals het maken van coatings. Ook worden de staalproducten steeds meer bewerkt op de site zelf. Het bedrijf kent een interessant hoogovenmuseum. Tata Steel zou zich meer open kunnen stellen voor bezoekers zodat die iets meekrijgen van het productieproces (van erts tot auto) en van de site. De staalproductie zelf wordt steeds kennisintensiever. Het productieproces wordt voortdurend geïnnoveerd. Daardoor is geleidelijk ook minder ruimte nodig. Het is wenselijk om - wanneer ruimte vrij komt - de ligging van de rode contour opnieuw te bezien. Gezien de unieke ligging zijn hier ook geheel andere functies denkbaar (zie bijvoorbeeld het futuristische ontwerp voor IJmuiden van de prijsvraag DROOM Noord-Holland).

Qua kustveiligheid gaat het in dit gebied vooral om de (ver)harde elementen in de kust: de Zandvoortse boulevard en de kunstwerken en keringen van IJmuiden. IJmuiden kent veel buitendijks gebied dat deels door de pieren - die geen officiële waterkerende functie hebben - wordt beschermd. Zie voor een aantal mogelijkheden de kaders bij het ontwikkelingsperspectief.

Schets kustplaatsen

Zandvoort is na Scheveningen de tweede badplaats van Nederland. Ze heeft ook de meeste strandpaviljoens van Noord-Holland. Het is de enige badplaats met een goede treinverbinding met Amsterdam, tot op ca 200 meter van het strand. Het is een voormalige vissersplaats en heeft een historische dorpskern, maar de hele strook tussen de dorpskern en het strand is na de tweede wereldoorlog opnieuw opgebouwd. Het bestaat nu uit wederopbouwarchitectuur, met hoge flats en te grote, open pleinen wat een nogal troosteloze aanblik geeft. De grote schaal van de wederopbouw correspondeert niet meer met het dorpse stratenpatroon, waardoor de kust en het dorp niet meer goed met elkaar verbonden zijn. De belangrijkste doorgaande weg, parallel aan de wandelboulevard, staat haaks op het historische, zeegerichte stratenpatroon en doorsnijdt ook de meest logische looproute tussen station en strand. Stedenbouwkundig en qua architectuur liggen hier dus fikse opgaven.

De al lang bestaande onduidelijkheid over een eventuele kustversterking is één van de belemmeringen die de gemeente ondervindt bij het maken van plannen voor dit gebied, omdat deze strook zich grotendeels in de waterkeringszone bevindt. De onzekerheid is recentelijk weer vergroot doordat Zandvoort bij de 3e ronde toetsing in de categorie “geen oordeel” terecht is gekomen in verband met de aanwezigheid van “niet waterkerende objecten” in de kering. Zandvoort heeft naast het strand een bekend race-circuit, een casino en twee golfterreinen. Andere economische dragers zijn de hotels en pensions en een recreatiepark en enkele campings. Daarnaast is Zandvoort - binnen en buiten het seizoen - ook aantrekkelijk voor rustminnende natuurgenieters, want het dorp is aan alle kanten omgeven door grote duingebieden. In het noorden Nationaal park Zuid-Kennemerland, in het zuiden de Amsterdamse waterleidingduinen (zie hierna onder Oase). Aan het potentiële jaarrondkarakter draagt ook bij dat men vanuit Zandvoort gemakkelijk een dagje met de trein naar Amsterdam heen en weer kan. Zandvoort kent nu circa 17.000 inwoners en circa 1 miljoen overnachtingen per jaar. De gemeente wil zich vooral op verblijfstoerisme richten, omdat men hiervan de meeste kwaliteit verwacht. Zie verder ook de resultaten van de Task Force Ruimtwinst (onder Ontwikkelingsperspectief).

Zandvoort en Bloemendaal aan Zee zijn via een drukke boulevard - boulevard Barnaart - met elkaar verbonden. Over deze boulevard kun je enkele kilometers met de auto (en op de fiets) vlak langs zee rijden. Zomers staan er tussen Zandvoort en Bloemendaal aan Zee enkele honderden strandhuisjes. Bloemendaal aan Zee heeft alleen aan de kop van de Zeeweg vaste bebouwing: appartementengebouw Poort van Bloemendaal, enkele restaurants en een grote parkeerplaats. Bloemendaal aan Zee wordt vanuit Amsterdam en Haarlem druk bezocht. Het Bloemendaalse strand kent een zonering met in het noorden - tussen Parnassia en de gemeentegrens met Velsen - een rust- en natuurstrand, bij Parnassia een familiestrand, tussen Parnassia en de kop van de Zeeweg een sport- en spelstrand en bij de kop zelf het drukste stranddeel dat helemaal ingericht is op luxe en comfort. Hier bevinden zich zeven trendy, zeer bekende strandpaviljoens die 's zomers veel mensen trekken door de organisatie van (grootschalige) particuliere feesten. Bloemendaal aan Zee wordt verder gekenschetst door een grootschalig open natuurgebied

met enkele campings en het strand-duinpaviljoen Parnassia. Tussen Kattendel en IJmuiden worden nu sleuven in de duinen gegraven om verstuiving mogelijk te maken (project Noordwestelijke Natuurkern). Hiervoor worden de strandopgang Kattendel en het fietspad dat daarheen leidt verlegd. Voor Bloemendaal aan Zee is een nieuwe ruimtelijke visie gemaakt die vooral voorziet in een kwaliteitsslag bij de kop van de Zeeweg. De uitwerking hiervan loopt door tot 2020.

IJmuiden is ontstaan met de aanleg van het Noordzeekanaal midden 19e eeuw. Hier was Holland letterlijk op zijn smalst en werd onder leiding van een Engelse aannemer de doorgang gegraven die Amsterdam verbond met de zee. Het dorp is ernstig verwoest in de Tweede Wereldoorlog, met de aanleg van de Atlantikwall. IJmuiden heeft nu naast het grote sluizencomplex een vissershaven, een service haven voor de offshore, een cruisetterminal, een zeejachthaven en een breed (sportief) familiestrand: IJmuiden aan Zee. De gemeente Velsen kent in totaal negen jaarrondstrandpaviljoens op drie stranden: IJmuiden aan Zee, Strand Noordpier en IJmuiderslag. De jachthaven en het strand van IJmuiden aan Zee bevinden zich in de oksel van de zuidpier. Daar bevindt zich ook een groot binnenmeer dat ooit een recreatieve functie moest krijgen, maar zich tot natuurgebied heeft ontwikkeld. De tamelijk lange weg naar IJmuiden aan Zee loopt dwars door de stad over een bedrijventerrein. Dit was de gemeente lang een doorn in het oog, omdat het de bedoeling was dat de weg naar het strand via IJmuiderslag zou lopen (wat onmogelijk werd door het ontstaan van unieke natuurwaarden rond het binnenmeer). maar deze weg, de Kromhoutstraat, geeft IJmuiden aan Zee ook iets avontuurlijks, ruigs en ongepolijsts. Overigens wordt deze weg nu opgeknapt. Het bunkermuseum ligt ook aan deze route. De gemeente heeft in de Kustvisie 2006 een plan ontwikkeld voor het gebied tussen de marina en het binnenmeer. Dit moest een stedelijke boulevard worden (appartementen, voorzieningen, jachthaven), met een natuurlijke overgangszone richting het binnenmeer, met vakantieappartementen erlangs en een tweede maaiveld (parkeerdek). De ontwikkelingen kenden veel hindernissen (ondermeer door verschuiving van de Natura-2000 zonering). De gemeente wil het plan uit de “Kustvisie 2006” nu alsnog realiseren. Daarbij speelt een rol dat dit gebied, net als het hele haventerrein,

Metropool aan Zee: contrast architectuur / techniek - landschap / natuur wordt ruimtelijk interessant en manifest gemaakt met de klok mee: Tata , transferium Hoogkerk (ingenieursbureau Groningen), transferium Barneveld (VHP), Amsterdam aan Zee (inzending Droom NH)

formeel buitendijks gebied is dat voor de zeekering ligt. Aan de zuidkant van IJmuiden aan Zee, richting Bloemendaal ligt IJmuiderslag, een breed rustig strand met veel mogelijkheden voor wind en watersporters. Honden mogen daar het hele jaar door loslopen. Velsen heeft verder een alternatief surfstrand, Strand Noordpier, aan de overkant van het Noordzeekanaal, naast het complex van Tata Steel, te bereiken via Velsen Noord, Beverwijk en Wijk aan Zee. Het verkeer naar dit steeds populairdere Strand Noordpier en het strand van Wijk aan Zee moet – ook voor evenementen - via de bebouwde kom van Beverwijk en door Wijk aan Zee. Als beide stranden zich verder ontwikkelen, kan de bereikbaarheid een probleem worden. Naar Strand Noordpier kan mogelijk een alternatieve route gerealiseerd worden via de Bosweg. 's Zomers vaart er een pontje van de Kop van de haven via het Fortelland naar Strand Noordpier en terug. IJmuiden zelf is vanuit Amsterdam goed bereikbaar met de fast ferry over het Noordzeekanaal en met de bus. Er wordt gewerkt aan een Hoogwaardige Openbaar Vervoer verbinding die haven en strand goed ontsluit.

Oud IJmuiden is momenteel in ontwikkeling tot woningbouwlocatie. De connectie met de vissershaven, het kanaal, de sluizen en de zee geven deze plek het karakter van zee en kust. De ambitie voor de toekomst ligt in het verbinden van het oude vissersdorp met zowel het duinlandschap als de haven en de metropoolregio. Beverwijk heeft Wijk aan Zee als badplaats met een heel eigen, dorpse woongemeenschap. Bekend van de schaakkampioenschappen en als cultureel dorp Europees op de kaart gezet en spectaculair gesitueerd onder de rook van Tata Steel. Mooi gelegen in hoge duinen met een unieke open groene ruimte, de dorpsweide. Deze dorpsweide is op drukke, zomerse dagen parkeerterrein. De architectuur van de bebouwing, waaronder veel voormalige hotels en pensions is echter tamelijk sleets. Het dorp kampt daarnaast met een dalend aantal inwoners, het verdwijnen van voorzieningen en een tekort aan woningen voor jongeren. Wijk aan Zee zit aan alle kanten ingeklemd tussen natuur en industrie. Men heeft de hoop o.a. gevestigd op het huidige Heliomareterrein dat gedeeltelijk beschikbaar komt wanneer de mytylschool naar het stationsgebied van Beverwijk verhuist.

Bij strand Noordpier en Wijk aan Zee worden het strand en de duinen steeds breder als gevolg van de aanleg en verlenging van de pieren. Bij Wijk aan Zee verplaatst de duinvoet zich gemiddeld twee meter per jaar zeewaarts. De (jaarrond) strandpaviljoens moeten hier nu regelmatig opschuiven om de duinen de ruimte te geven, terwijl dit voor de veiligheid feitelijk niet nodig is. Wanneer een “basisduinvoet” wordt vastgesteld, kunnen de duinen – net als in Zeeland – om de paviljoens heen “groeien” en kan de extra ruimte recreatief en economisch worden benut. Het brede strand biedt volop mogelijkheden en kansen voor meer actievormen van strandrecreatie. Wanneer de zeespiegel stijgt, kan de aanzanding bij Wijk aan Zee veranderen. De erosie begint nu pas noordelijker, bij Heemskerk, maar zou naar het zuiden kunnen verschuiven. Het nu deels overtollige zand moet dus wel in het gebied blijven. Momenteel stelt de gemeente Beverwijk een Structuurvisie op voor Wijk aan Zee.

Ontwikkelingsperspectief: wat behouden / wat ontwikkelen?

Op lange termijn is het ruimtegebruik op het terrein van Tata Steel onzeker en weten we niet of en zo ja hoe snel de Amsterdamse haven zich in westelijke richting zal ontwikkelen. Dit kunnen zeer bepalende ontwikkelingen worden. Afgezien hiervan, zijn er in dit gebied drie belangrijke ruimtelijke opgaven: de herontwikkeling van Zandvoort, de herontwikkeling van IJmuiden (havengebied, marina en IJmuiden aan Zee) en – last but not least - het creëren van samenhang tussen het grote, groene kern (natuur) gebied en de nu vaak moeilijk te doorkruisen/gebruiken randgebieden. Wat we willen, is een verrassend, veelkleurig mozaïek dat goed ontsloten is. Waarbij het contrast natuur-stad en natuur-techniek positief wordt benaderd en ruimtelijk interessant/manifest gemaakt. De stedelijke omgeving is hier niet schuldig en schuchter, maar vanzelfsprekend en groots en dat is goed. In de IJmond hoeven nieuwe, civieltechnische kunstwerken niet als een bedreiging te worden gezien. Hier zijn ze, mits ze toegankelijk en beleefbaar zijn, juist een kans. Zo zouden nieuwe, versterkte pieren echte publiekstrekkingen kunnen worden. Feitelijk is het een gemiste kans dat ze dat nu niet zijn. (Erger nog, helemaal in de geest van dit gebied, ze zijn nu officieel niet toegankelijk). Maar er zijn voor de veiligheid ook

andere, zachtere oplossingen denkbaar. Zie bijvoorbeeld hieronder het kader met de uitkomsten van Atelier Kustkwaliteit. Omdat de ruimtelijke urgentie in de IJmond groter is dan de veiligheidsurgentie, speelt hier ook de vraag of de veiligheidsmaatregelen – die hier ook niet voor 2050 zijn voorzien – in de tijd naar voren kunnen worden gehaald. Het laten meekoppelen van de ruimtelijke opgaven met de op handen zijnde renovatie van het sluizencomplex biedt geen oplossing, omdat het buitendijkse gebied – uiteraard – vóór de sluizen ligt.

Vanuit het willen benadrukken van het contrast van natuur en stedelijkheid, ziet de toekomst van (Circuit) Zandvoort, Bloemendaal aan Zee en IJmuiden zuid/Marina er heel anders uit dan wanneer we de stedelijkheid camoufleren. Nu kunnen architectonische landschappen ontstaan. Daarbij passen ook voorzieningen die de bereikbaarheid van de kust helpen verbeteren en negatieve effecten van (verkeers)druk op lokale gemeenschappen verminderen. Een nieuwe ontsluiting van het strand van de Noordpier onder Wijk aan Zee hoort hier zeker bij. Zo ook het verbeteren van de langzaamverkeersrelatie tussen Parnassia en IJmuiden, bijvoorbeeld 's zomers via een tijdelijk fietspad over het strand. Er zijn veel innovaties op dit gebied die zich hiervoor zouden kunnen lenen. Een rechtstreekser fietspad door de duinen is hier niet mogelijk vanwege de Noordwestelijke natuurkern en de Natura 2000 status van het gebied.

In Zandvoort gaat het primair om herstructurering en een kwaliteitsslag in de stedelijke rand aan zee, inclusief een rode loper naar het station, maar ook van belang is hier het verbeteren van de ruimtelijke en functionele relaties van het dorp met de duinen aan de noordzijde. Dit impliceert een visie op de toekomst van het circuit, het bungalowpark en de campings, en de relatie met Bloemendaal aan Zee.

3.7 Oase - probleemanalyse en ontwikkelingsperspectief

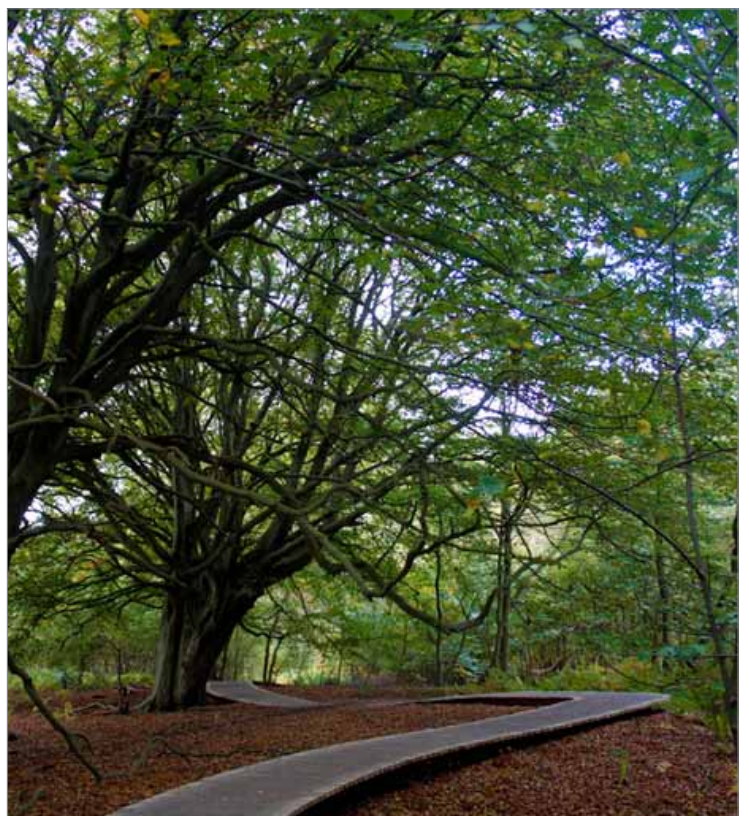
Probleemanalyse: tekorten en opgaven

Een oase is een plek in de woestijn met toegang tot water. De Amsterdamse Waterleidingduinen – eigendom van de gemeente Amsterdam – strekken zich uit van Zandvoort tot de Langevelderslag. Het is het

grootste aaneengesloten natuurgebied aan de Nederlandse kust, ruim 3400 hectare, met de status van Natura 2000-gebied. Het gebied is o.a. bijzonder vanwege de vele verschillende duintypen. De zeereep heeft hier de vorm van een zanddijk. Die is in de jaren 60 ontstaan door ophoging tot deltagoedte. Daarna was het beheer langdurig gericht op vastlegging, in verband met de zeewerende functie. Langs de zeereep loopt een belangrijke gasleiding. Dynamisch kustbeheer in de vorm van slufers en grootschalige parabolisering is hier vanwege de ligging van de kering, de gasleiding en de inrichting van het waterwingebied hier niet aan de orde. Kleinschaligere vormen om meer dynamiek te krijgen zijn wel in voorbereiding. Tussen paal 70 en paal 73 komt in het kader van het project Noordvoort een verstuiwingsgebied waar de natuurwaarden worden hersteld en waarbij tevens voorzieningen worden getroffen om de beleving daarvan mogelijk te maken.

De waterleidingduinen worden sinds de 19e eeuw benut voor drinkwaterwinning voor Amsterdam en omstreken. In de winter van 1848-1849 werd Amsterdam geteisterd door een tweede grote cholera-epidemie die mede het gevolg was van een slechte drinkwatervoorziening. Om deze te verbeteren, werd gezocht naar een nieuwe bron, die in de duinen werd gevonden. In 1851 stak de Prins van Oranje de spade in de grond voor een verzamelbekken, de “Oranjekom”. Nog altijd stroomt al het water daar eerst naar toe. De waterwinning gebeurt via een stelsel van open kanalen. Sinds de jaren vijftig wordt vorgezuiverd rivierwater uit het Lekkanaal in de duinen geïnfiltrerd om de zoetwatervoorraad aan te vullen. De waterwinning gebeurt nu door Waternet, dat ook het natuurbeheer in het gebied verzorgt. Veel werk gebeurt door vrijwilligers.

Behalve natuur- en waterwingebied, zijn de waterleidingduinen ook recreatiegebied. Er zijn vier hoofdingangen: twee in Vogelenzang (waaronder de Oase), één in Zandvoort en één in Noordwijk. Buiten het waterwingebied om loopt een fietspad door de duinen evenwijdig aan de kust, tussen Zandvoort en Noordwijk. In het gebied zelf mag alleen gewandeld worden, waardoor het zijn bijzondere karakter behoudt. Uniek is dat men er ook vrij rond mag struinen. Alle partijen zijn het erover eens dat dit zo moet blijven, dat het gebied niet opengesteld moet worden voor fietsers. Wel is er veel discussie over een fietspad aan de noord-oostgrens

rechtsboven: LaFence / onder rechts: poort Park Frankeldael (A. van splunter) / onder links: toegangspad Oase, Amsterdamse Waterleidingduinen

Oase: aandacht voor esthetiek ingangen en hekwerken

van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijke fietsroute van de Haarlemmermeer naar de kust, met een veilige oversteek over de Zandvoortse laan, een langgekoesterde wens van de regio. Discussie is er ook over de overlast die de vele damherten in de omgeving veroorzaken. Daarvoor is door de provincies Noord- en Zuid-Holland een faunabeheerplan opgesteld. De gemeenteraad van Amsterdam heeft besloten aan dat plan mee te werken, maar eerst het hekkenprogramma af te ronden. Als blijkt dat hekken niet voldoende bijdragen aan het terugdringen van de overlast, is beheer met afschot een optie, mits dat past binnen een duurzaam beheer van de populatie in de regio. Drie ecoducten moeten de Amsterdamse waterleidingduinen gaan verbinden met Nationaal Park Zuid-Kennemerland, aan de overkant van de Zandvoortselaan. Dan zijn deze twee grote gebieden, tussen Noordwijk en IJmuiden, met elkaar verbonden en ontstaat een natuurgebied dat groter is dan de Oostvaardersplassen. Waternet heeft begin 2012 een nieuwe beheersvisie voor dit gebied vastgesteld.

Ontwikkelingsperspectief: wat behouden, wat ontwikkelen?

Kenmerk van een oase is dat deze zich ruimtelijk duidelijk onderscheidt van haar omgeving. In de steeds verder verdichtende Metropoolregio en in contrast met Metropool aan Zee, is de Oase een plek waar niets verandert, waar natuur en stilte hetzelfde blijven, natuurlijk en bijzonder waardevol. De functionaliteit van deze plek bepaalt haar identiteit. Niets aan doen dus. Maar zo houden is ook een opgave, zeker wanneer de omstandigheden zouden veranderen. Ook de nieuwe beheersvisie voor dit gebied heeft als doel het wandel- en struinkarakter te behouden, in samenhang met versterking van de recreatiemogelijkheden aan de randen, opdat bezoekers kunnen genieten van rust, ruimte en stilte. Daarnaast zijn de Natura 2000 doelen richtinggevend voor het beheer en is het beheer tevens gericht op het versterken van de samenhang tussen de drie functies van het gebied: waterwinning, natuur en recreatie.

HET BESTUURLIJK LANDSCHAP

Langs de Noord-Hollandse Noordzeekust zijn verschillende overheden, beheerders, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief. Het gaat om tien gemeenten - Texel, Den Helder, Zijpe (fuseert in 2013 met Schagen en Harenkarspel), Bergen, Castricum, Heemskerk, Beverwijk, Velsen, Bloemendaal en Zandvoort - twee waterschappen - Hoogheemraadschap Holland Noorderkwartier en Hoogheemraadschap Rijnland - Rijkswaterstaat Noord-Holland, vijf natuurbeheerders - PWN, Waternet, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Landschap Noord-Holland - ondernemersorganisaties - zoals Koninklijk Horeca Nederland en de Recron - en verschillende maatschappelijke belangenorganisaties - zoals Milieufederatie Noord-Holland, Stichting Duinbehoud en Vereniging Kust en Zee (EUCC).

POK en ONHK

Tot 2010 had Noord-Holland net als de andere kustprovincies een ambtelijk en bestuurlijk Provinciaal Overleg Kust (POK) waaraan een groot deel van bovengenoemde organisaties direct of indirect deelnam. Het POK had z'n bestaansgrond in de - destijds wettelijk verplichte - advisering over het jaarlijkse suppletieprogramma van RWS. In de Waterwet is die verplichting inmiddels komen te vervallen. Gaandeweg kwamen er in het POK steeds meer strand- en kustzaken aan de orde. Het Noord-Hollandse POK is in 2010 om een aantal redenen beëindigd. RWS koos voor andere vormen van consultatie en ook de provincie gaf er de voorkeur aan om bij grotere projecten - zoals de Zwakke Schakels - met aparte stuurgroepen te werken. Het belang van het POK werd daardoor uitgehold. Daarbij kwam dat er in het POK nogal wat slepende kwesties aan de orde kwamen die in POK-verband niet opgelost werden, maar ook niet van de agenda verdwenen. Dat was niet erg vruchtbaar. Ook dat was dus een reden om het POK in 2010 op te heffen. De kustgemeenten hadden parallel aan het POK nog een eigen overleg, het Overleg Noord-Hollandse Kustgemeenten. Dat is blijven bestaan. Dit overleg draait goed en wordt gewaardeerd. RWS en de waterschappen nemen hieraan ook deel, de andere organisaties zijn agendalid.

Ad hoc bestuurlijke overleggen

Voor Identiteit kustplaatsen en de Strategische Agenda Kust werkt de provincie nu met ad hoc regionale bestuurlijke overleggen. De provincie wil in 2012 samen met de regionale partijen bezien of dit voor de uitwerking van de agenda – die deels ook samen het rijk moet plaatsvinden in het kader van Deltaprogramma Kust - ook de beste vorm is. Het ligt in de rede om in elk geval de follow up van Identiteit kustplaatsen en de uitwerking van deze agenda zoveel mogelijk in elkaar te schuiven.

Als op basis van de positieve energie, die de samenwerking in het kader van het Deltaprogramma Kust losmaakt, een opgave zou worden geformuleerd, dan zou die kunnen luiden, dat de bestuurlijke opgave is om overlegcultuur te ontwikkelen, die die energie ook in de toekomst vasthoudt. Nu volstaan we – in de lijn van de Noord-Hollandse aanpak van gebiedsontwikkeling - met een aantal principes die we bij de verdere samenwerking willen hanteren, mede op basis van de lessen die we geleerd hebben:

- Werk aan concrete opgaven.
- Betrek partijen die rond deze opgaven iets moeten, willen of kunnen.
- Heb het eigen belang en dat van anderen helder.
- Zorg voor een duidelijke rolverdeling.
- Geef eerst aan wat jezelf kunt bijdragen en dan pas wat je van anderen verwacht
- Stop ermee wanneer er na een jaar nog niets ligt.
- Verschuif je niet achter regels, maak duidelijk welk belang ermee gediend wordt en formuleer randvoorwaarden waaraan de oplossing moet voldoen.
- Wentel niet af op de toekomst en/of niet deelnemende partijen.